

Hyvinvointisuunnitelmien vuosiraportti 2024

Laaja hyvinvointisuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma

Liikuntasuunnitelma

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. LAAJA SEKÄ LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA	4
3.1 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN RAKENTEET JA JOHTAMINEN.....	5
3.2 VÄESTÖ- JA PERHERAKENNE SEKÄ ELINOLOT LOHJALLA.....	8
3.3 IHMISSUHTEET	12
3.4 OPPIMINEN JA TYÖ	18
3.5 TURVALLISUUS	26
3.6 TERVEYS	32
3.7 OSALLISUUS.....	43
3.8 LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA TOIMINTASUUNNITELMA	51
3. KULTTUURIHYVINVOINTISUUNNITELMA	52
4. LOHJAN LIIKUNTAOHJELMA	57
4.1 LIIKUNTAYMPÄRISTÖ	57
4.2 LIIKUNTAPALVELUT	61
4.3 TALOUS.....	65
4.4 HENKILÖSTÖ.....	66
4.5 VIESTINTÄ, OSALLISTAMINEN JA VUOROVAIKUTUS	68
5. LIITTEET	69

1. JOHDANTO

Kuntalain (410/2015, §1) ja Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain (612/2021, §6) mukaan kunnan tehtävä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Ensisijaisesti kunnalla on vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, §6) velvoittaa kuntaa seuraamaan asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus- ja suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa. Lohjan kaupungin koko väestöä koskeva Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2023–2025, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023–2025, Kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2023–2025 ja Liikuntaohjelma 2025 hyväksyttiin valtuustossa 14.6.2023. Tämä asiakirja on kyseisiä suunnitelmia koskeva vuosiraportti, jossa kuvataan suunnitelmissa asetettujen tavoitteiden ja niitä tukevien toimenpiteiden toteutumista syksyn 2023 ja kevään 2024 aikana. Lakisääteisten suunnitelmien (Laaja hyvinvointisuunnitelma sekä Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma) vuosiraportti on osin yhteisten teema-alueiden, tavoitteiden ja mittareiden johdosta yhdistetty samaan osioon, Kulttuurihyvinvointisuunnitelman ja Liikuntaohjelman raportit esitetään omina kokonaisuuksinaan. Jokaisen teemaosion jälkeen raportissa nostetaan esille merkittävimpiä muutoksia väestön hyvinvointia kuvaavissa tilastoissa, jotka löytyvät kokonaisuudessaan taulukkomuotoisina raportin liiteosiosta. Tilastoja tarkastellessa tulee huomioida, että viimeisimmät tilastotiedot ovat pääosin vuodelta 2023, joiltain osin jopa vuodelta 2022. Näin ollen tilastot kertovat väestön hyvinvoinnin kehityksen suunnasta, mutta raportointikaudella toteutuneiden toimenpiteiden vaikutuksia niistä ei vielä juurikaan voi päätellä. Jokaisen teemaosion jälkeen on myös nostettu esille muutamia osioita koskevia keskeisiä onnistumisia sekä niitä asioita, joihin suunnitelmakaudella tulee erityisesti panostaa, jotta asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa.

Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelma on osa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Lapsiystävällinen kunta –malli antaa työkaluja lasten oikeuksien edistämiseksi kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä. Lapsiystävällinen kunta -työlle määritellyt tavoitteet ja tavoitteille määritellyt mittarit antavat tietoa lasten oikeuksien edistymisestä kunnassa.

2. LAAJA SEKÄ LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA

Kaupunginhallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto on syyskuussa 2023 vahvistanut laajan hyvinvointisuunnitelman painopisteiksi vuodelle 2024:

- Edistetään yhteisöllisyyttä ja vähennetään yksinäisyyttä vahvistamalla viestintää, ohjausta ja mahdollistamalla tapahtumia ja toimintaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
- Kehitetään henkilöstön kohtaamis- ja mielenterveysosaamista ja vahvistetaan viestinnän ja ohjauksen avulla mielenterveyttä tukevien ja matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen saatavuutta.
- Edistetään yhdenvertaista osallisuutta ja alueellista tasa-arvoa vahvistamalla haavoittuvimmassa asemassa olevien asukkaiden tukea sekä vahvistamalla asukkaiden osallisuutta päätöksenteossa.
- Edistetään lohjalaisten terveellisiä elämäntapoja vahvistamalla liikuntaneuvonnan saatavuutta sekä kehittämällä ympäristöä hyvinvointia ja terveyttä edistäväksi.
- Tehdään aktiivista yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen, järjestöjen, seurakuntien ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Kaupunginhallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto on lokakuussa 2023 vahvistanut lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteiksi vuodelle 2024:

- osallisuuden, osallistumisen ja hyvinvointia tukevien ihmissuhteiden vahvistaminen
- yhdenvertaisuuden edistämiseen alueellisesti
- lapsen oikeus hyvään elämään ja kehitykseen mielen hyvinvointia, terveellisiä elämäntapoja ja kasvu- ja oppimisympäristöjen turvallisuutta vahvistamalla sekä koulukiusaamista vähentämällä
- oppimisen perustaitojen ja kouluun kiinnittymisen vahvistaminen
- yhteistyön edistäminen LU-hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa

3.1 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN RAKENTEET JA JOHTAMINEN

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN RAKENTEET JA JOHTAMINEN Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on koko kunnan yhteinen tehtävä				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA syksy 2023 – kevät 2024
Resurssit ja rakenteet mahdollistavat suunnitelmallisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen monialaisesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa	Vahvistetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaamista rekrytoimalla vakituinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntija	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä täytetty.	valmis	Syksy 2023- kevät 2024 tehtävää on hoitanut määräaikaisella työsopimuksella erityisasiantuntija. 07/ 2024 tehtävässä aloitti vakituinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattori.
	Varmistetaan, että kunnan hyte-työn rakenteet (hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, ehkäisevä päihdetyö, järjestöyhteistyö) mahdollistavat sujuvan yhteistyön ja toiminnan kehittämisen Länsi-Uudenmaan	Kunnan ja hyvinvointialueen välisen hyte-työn rakenteet ja vastuut kuvattu. Riittävä henkilöstöresurssi laadukkaaseen yhteistyöhön varmistettu.	käynnissä	Rakenteet ja vastuut on kuvattu. Yhteistyö on säännöllistä ja koko ajan kehittyvää. Yhteistyö hyvinvointialueen muiden kuntien kanssa on myös toimivaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön näkökulmasta. Hyvinvointialueen rakenteissa ja henkilöstöresursseissa tapahtuneet muutokset ovat osin hidastaneet laadukkaan yhteistyön rakentumista.

	hyvinvointialueen kanssa	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden laadullinen itsearviointi Hyvinvointikertomuksen vuosiraporteissa		
	Kehitetään HYTE-tietojohdantamista kunnassa ja yhteistyössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa	Länsi-Uudenmaan Hyvinvointitietohankkeeseen osallistuminen	valmis	Toukokuussa 2024 päättyneessä hankkeessa kehitettiin LUVN:lle ja alueen kunnille mm. yhteinen työkalu hyvinvointitiedon seurantaan sekä Hyte-Data -käsikirja tiedolla johtamisen tueksi.
	Vahvistetaan kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi nimeämällä järjestöyhteistyötä vastaava	Järjestöyhteistyön koordinoinnista vastaava on nimetty ja järjestöyhteistyötä tehdään säännönmukaisesti	käynnissä	Järjestöyhteistyön koordinoinnista vastaavaa henkilöä ei ole nimetty. Järjestöyhteistyötä on tehty osana hyte-työtä resurssien sallimissa rajoissa.
Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi mahdollistaa laadukkaan hyvinvoinnin ja	Tuetaan ja vahvistetaan henkilöstön työhyvinvointia työhyvinvointisuunnitelman mukaisesti	Työhyvinvointikyselyn tulokset	käynnissä	Henkilöstön työhyvinvointia on tuettu työhyvinvointisuunnitelman mukaisin toimenpitein mm. kehittämällä henkilöstön perehdytystä, vahvistamalla esihenkilöiden valmiuksia Lohjan Academy esihenkilöperehdytyksillä sekä perustamalla toimialakohtaiset työhyvinvointiryhmät.

terveyden edistämisen				Vuonna 2023 toteutetun työhyvinvointikyselyn vastausprosentti nousi merkittävästi (vuonna 2023: 73,9 %, vuonna 2022: 39,8 %) Selvää kasvua oli myös suositteluprosentissa (Suositteletko nykyistä työpaikkaa tuttavallasi: vuonna 2024: 75 %, vuonna 2022: 66 %).
------------------------------	--	--	--	--

Onnistumiset:

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattorin tehtävä vakinaistettu.
- Kaupungin sisäiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet vakiintuneet mahdollistaen yhteistyön vahvistamisen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden yhdyspintoimijoiden kanssa.

Panostettava erityisesti:

- Kolmannen sektorin toimijoiden kanssa toteutettavan yhteistyön vahvistaminen.

3.2 VÄESTÖ- JA PERHERAKENNE SEKÄ ELINOLOT LOHJALLA

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA VÄESTÖ- JA PERHERAKENNE SEKÄ ELINOLOT LOHJALLA Yhdenvertaisuus ja elinvoimaisuus ovat kestävän kasvun mahdollistajia				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Alueelliset ja väestöryhmittäiset hyvinvointierot vähentyvät	Kohdennetaan laaja-alaisia hyvinvointitoimia erityisesti niille alueille, joilla hyvinvointimittarit osoittavat sille olevan tarvetta	Toteutuneiden hyvinvointitoimien määrä/ alue Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin elinoloja kuvaavat mittarit	käynnissä	Lapsiystävällinen kunta -työssä edistetään alueellista yhdenvertaisuutta. Seuranta ja arviointi tapahtuu osana lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelmaa. Perusopetuksen hanke- ja erityisavustuksia kohdennetaan alueellista yhdenvertaisuutta edistämään, lasten yksilölliset tarpeet huomioiden. Osallisuutta edistävien toimintamallien kehittämisessä huomioitu alueellinen yhdenvertaisuus. Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin elinoloja kuvaavat mittarit löytyvät kokonaisuudessaan tilastoliitteestä ja merkittävimmät muutokset ovat kuvattuna taulukon alla.
	Vahvistetaan haavoittuvimmassa asemassa olevien asukkaiden tukea	Haavoittuvimmassa asemassa olevien asukkaiden tukitoimien toteutuminen Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin	käynnissä	Lapsiystävällinen kunta -työssä edistetään haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten tunnistamista ja osallisuuden vahvistamista. Erityiskasvatuksen ja -opetuksen resursseja kohdennetaan tarvelähtöisesti.

		elinoloja kuvaavat mittarit		Nuorisotyön erityispalvelut kohdentavat palvelut kyseiselle kohderyhmälle. Toimintarajoitteisille lapsille ja nuorille järjestetään maksuttomia harrastuksia ja kuljetus harrastukseen koulupäivän jälkeen. Vähävaraisille lapsille ja nuorille mahdollisuus maksuttomiin harrastuksiin koulupäivän yhteydessä. Vähävaraisten aikuisten harrastustoiminnan tukeminen Kaiku-kortilla. Saukkolan kirjaston NEPSY-lainaamo avattiin 2023. Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin elinoloja kuvaavat mittarit löytyvät kokonaisuudessaan tilastoliitteestä ja merkittävimmät muutokset on kuvattuna taulukon alla.
Kunnan ja väestörakenteen elinvoimaisuus lisääntyy	Tuetaan uutta yritystoimintaa työpaikkaomavaraisuuden nostamiseksi	Työpaikkaomavaraisuus / työpaikkojen määrä	käynnissä	Työpaikkaomavaraisuus laskusuuntainen ja työpaikkojen määrä hieman laskenut vuodesta 2021 vuoteen 2022. Yritysten investointien tukemisen periaatteet hyväksytty (kh 21.8.2023). Yritysneuvonta käynnistynyt kaupungin toimesta tämän vuoden alusta. 1–6/2024 aikana toimivien yritysten kehittämis- ja kasvuprojekteja oli käynnissä kaikkiaan 26 ja tänä aikana aloittaneista yrityksistä 20 % perustettuun YritysLohjan avulla. Uusien yritysten perustamisten määrä Lohjalla noususuuntainen; 120 kpl (1–6/2024), 329 kpl (2023), 323 kpl (2022), 319 kpl (2021), 306 (2020). Alkuvuonna 2024 aloittaneista yrityksistä perustettu 20 % YritysLohjan avulla.

	Tuetaan perheen molempien aikuisten työllistymistä monipuolista yritysrakennetta vahvistamalla.	Yritysrakenteen monipuolisuus: työpaikkojen jakautuminen toimialoittain	käynnissä	Yritysjakauma toimialoittain on Lohjalla laaja. Alkuvuonna 2024 on uusia yrityksiä perustettu yhteensä 15 eri toimialaluokkaan (pääluokka), lisäksi 26 uuden yrityksen toimialaluokka ei ole tiedossa.
	Tuetaan yritysten omistajanvaihdoksia paikallisen yritystoiminnan jatkumiseksi	Yritysten omistajanvaihdosten määrä	käynnissä	Yritysten omistajanvaihdosten määrästä ei löydy tilastotietoa. Yrityksille on järjestetty vuosittain infotilaisuus teemalla omistajanvaihdos. Omistajanvaihdoksiin liittyen on mahdollisuus saada neuvontaa myös yritysneuvonnasta.
	Tuetaan osaamisen siirtoa yrityksissä mestari -kisälli - perinteen hengessä.	Yritysten oppisopimuskoulutusten määrä	käynnissä	Ajalla 1.6.2023 - 30.6.2024 on alkanut yhteensä 195 oppisopimusta (30 eri tutkintoalaa) Lohjalla sijaitsevilla työnantajilla 106:ssa eri työpaikassa. Yrityksille suunnatuissa tilaisuuksissa on kerrottu oppisopimuskoulutusten mahdollisuuksista yhteistyössä Luksian kanssa.

Teema-alueessa (väestö- ja perherakenne sekä elinolot Lohjalla) tapahtuneet merkittävimmät muutokset tilastotiedon perusteella:

- Lasten ja nuorten (0–14-vuotiaat) osuus väestöstä laskussa ja ikääntyneiden (75-vuotta täyttäneet) osuus väestöstä nousussa.
- Vieraskielisten, ulkomaalaisten ja ulkomaalaistaustaisten asukkaiden osuus kasvussa.
- Lapsiperheiden osuus perheistä laskusuuntainen.
- Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista noususuuntainen.
- Taloudellinen huoltosuhde (ei-työllisten suhde sataa työllistä kohden) laskusuuntainen.
- Kunnan yleinen pienituloisuusaste ja lasten pienituloisuusaste noususuuntainen, täyttä kansaneläkettä saavien osuus laskusuuntainen.

- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden määrät 25–64-vuotiaiden ja lapsiperheiden osalta ennallaan, 18–24-vuotiaiden osalta laskusuuntainen.
- 0–17-vuotiaista lapsista tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä nousussa.

Onnistumiset:

- Varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisotyössä resursseja kohdennetaan tarveperusteisesti, alueellinen yhdenvertaisuus huomioiden.
- Osallisuutta edistävien rakenteiden kehittämisessä huomioitu alueellinen yhdenvertaisuus, esim. Hyvinvointia yhdessä -kyläillat ja Grand Tour -kiertue.
- Vähävaraisten harrastustoiminnan tukemisen keinot ovat monipuolistuneet, esim. maksuttomat harrastukset, Kaiku-kortti ja yksilökohtaiset avustukset.
- Yritysten investointien tukemisen periaatteet hyväksytty.
- Yritysneuvonta käynnistynyt kaupungin toimesta tämän vuoden alusta.

Panostettava erityisesti:

- Haavoittuvassa asemassa olevien tunnistamisen ja tavoittamisen vahvistaminen.
- Työpaikkaomavaraisuuden vahvistaminen.

3.3 IHMISSUHTEET

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA IHMISSUHTEET Jokaisella lohjalaisella on kokemus yhteenkuuluvuudesta ja toimivista sosiaalisista suhteista.				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Yhteisöllisyys nähdään voimavarana ja yksinäisyys koskettaa yhä harvempaa	Viestintää ja ohjausta vahvistamalla mahdollistetaan kohtaamisia ja vertaistuen saavutettavuutta kaikille väestöryhmille	Viestinnän ja ohjauksen toimet Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin yksinäisyyden kokemusta kuvaavat mittarit	käynnissä	Huhtikuussa 2024 Lohjan kaupungin verkkosivuilla otettiin käyttöön uusi ääni- ja käännöspalvelu viestinnän saavutettavuuden ja monikielisuuden parantamiseksi. Varhaiskasvatuksessa ohjeita ja lomakkeita englanniksi ja muilla kielillä. Kieli- ja kulttuuriopettaja. Tukimateriaalia jaetaan monikielisesti. Kaupungin edustajat ovat osallistuneet aktiivisesti Hyte-palvelutarjottimen ja Omaperhe-sivuston kehittämiseen palveluohjauksen tehostamiseksi hyvinvointialueen johdolla. Kolmannen sektorin toimijoille on järjestetty Järjestötoiminta näkyväksi -koulutus keväällä 2024. Aikuisväestön ja yläkouluikäisten yksinäisyys kasvusuunnassa, alakouluikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden yksinäisyyden kokemus lievässä laskusuunnassa.
	Kehitetään matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja –	Kohtaamispaikkojen ja -toimintojen määrä		Kohtaamispaikkoja ja toimintoja on kartoitettu kehittämistyön pohjaksi. Kartoittamisen pohjalta nykyisiksi matalan kynnyksen kohtaamispaikoiksi on tunnistettu mm.

Rakennetaan kattava tuki vanhemmuuden eri vaiheisiin näyttöön perustuvia toimintamalleja ja vertaistukea hyödyntäen	toimintaa kaikille väestöryhmille reuna-alueet huomioiden	Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin yksinäisyyden kokemusta kuvaavat mittarit	käynnissä	avoimet päiväkodit, varhaiskasvatuksen perhepolkumalli, Lohjan harrastamisen mallin kerhot, Nuorisotilat ja HitPoint -pelitila, toimintakeskus Harjula, Ohjaamo, Nuorisotyöpaja Tuuma. Aikuisväestön ja yläkouluikäisten yksinäisyys kasvusuunnassa, alakouluikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden yksinäisyyden kokemus lievässä laskusuunnassa.
	Edistetään yhteisöllisyyttä mahdollistamalla ylisukupolvisia kohtaamisia (tilat, tapahtumat)	Ylisukupolvisten tilojen ja tapahtumien määrä Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin yksinäisyyden kokemusta kuvaavat mittarit	käynnissä	Lohja 700-juhlavuoden tapahtumat (eri toimijoiden järjestämiä tapahtumia yhteensä noin 400). Uusimaa-päivän tapahtumakokonaisuus toukokuussa 2024. Sivistystoimialan Hyvinvointia yhdessä kyläillat lukuvuoden 2023–2024 aikana. Kaupunkirakenne Grand Tour 2024 kaupunkirakenne-toimialan aluekiertue keväällä 2024. Suunnitteilla senioreiden ja nuorten yhteisharrastusryhmät. Järjestöjen tilaratkaisut valmistelussa. Aikuisväestön ja yläkouluikäisten yksinäisyys kasvusuunnassa, alakouluikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden yksinäisyyden kokemus lievässä laskusuunnassa.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA
IHMISSUHTEET

Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus onnellista elämää tukeviin ihmissuhteisiin, jotka vastaavat hänen tarpeitaan ja toiveitaan.

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Tunne- ja vuorovaikutustaitoja edistetään ja yhteisön voimaa vahvistetaan yksin pärjäämisen sijaan	Vahvistamme lasten ja nuorten kasvuympäristöissä systemaattisesti ja suunnitelmallisesti tunne- ja vuorovaikutustaitoja Rakennamme yhteisöllisyyttä ylisukupolisesti Järjestämme vertaistukea eri ikäisille ja eri taustaisille lapsille ja nuorille sekä lapsiperheille	Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä vertaistuen rakenteissa olevat toimintamallit Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -ei yhtään läheistä ystävää/ hyvää kaveria -tuntee usein itsensä yksinäiseksi	käynnissä	Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa edellytetään tunnetaitomateriaalin käyttämistä. Esiopetuksen ryhmissä on ollut käytössä Fun Friends tai muu vastaava tunnetaitomateriaali. Fun Friends -materiaalin käyttöön koulutettu kaikki esiopettajat, materiaali saatavilla suomen ja ruotsinkielisenä. Lohja ylläpitää myös KasvuVauhdissa –hankkeen sivustoa. Sivustolla on materiaalia varhaiskasvatuksen tuen toteuttamiseen sekä mm. lapsen hyvinvoinnin tukemisen menetelmäopas. KouluKunnossa-hankkeessa on esi- ja perusopetukseen tuotettu tunne- ja vuorovaikutustaitoja tukevaa materiaalia. KouluKunnossa –sivustoa ylläpidetään ainakin vuoteen 2030 saakka. Noin joka kymmenes yläkouluikäinen tai toisella asteella opiskeleva on vailla yhtään läheistä ystävää ja suunta on nousussa. Koronavuonna koettu mittavampi yksinäisyys on taitunut laskusuuntaan kaikissa muissa vastaajaryhmissä paitsi yläkouluikäisillä vastaajilla. Yläkouluikäisten nuorten kokemus yksinäisyydestä on noususuuntainen.

Rakennetaan kattava tuki vanhemmuuden eri vaiheisiin näyttöön perustuvia toimintamalleja ja vertaistukea hyödyntäen	Vanhemmuuden tuki näyttöön perustuvilla toimintamalleilla Erityistä huomiota kiinnitetään nuorten vanhemmuuteen ja haastavassa elämäntilanteessa olevien vanhemmuuden tukemiseen	Vanhemmuuden tuen toimintamallit, toteutuminen ja saavutettavuus Palautekyselyt toiminnan yhteydessä Lapset SIB-hankkeen perheen koettu hyvinvointi (Tulostähti) Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit: keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa	käynnissä	Vanhemmuuden tuen nykytila kartoitettu kunnan koollekutsumassa työpajassa hyvinvointialueen ja järjestötoimijoiden kanssa yhdessä. Lapset SIB-työpajat vaikuttavasta nepsyoireisten lasten vanhemmuuden tuesta, rinnallakulkijuuudesta ja palveluohjauksesta kevät 2024. Mukana ohjelmassa olevien lasten vanhempia kokemusasiantuntijoina. Lapset SIB-ohjelmassa olevien perheiden koettu hyvinvointi on lisääntynyt merkittävästi erityisesti vanhemman oman hyvinvoinnin, lasten tunne-elämän ja ihmissuhteiden osalta. Perhepolku-vanhempainillat toteutuneet kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä 3–5-vuotiaiden lasten vanhemmille. Yläkouluikäisten keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa ovat pysyneet edellisen kouluterveyskyselyn tulosten tasolla ja noususuunta pysähtynyt.
Käytämme lapsi- ja perhelähtöisiä työskentelymenetelmiä yhteisessä systeemissä työssä	Monialaiset systeemisen työotteen (SYTY)-koulutukset Yhteisten asiakasprosessien rakentaminen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä Henkilöstön kohtaamisosaamisen vahvistaminen	SYTY-koulutuksiin osallistuminen % Asiakastyytyväisyyskyselyt Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista	käynnissä	Syksyn 2023 ja kevään 2024 aikana ei syty-koulutuksiin osallistuneita. Infot ja koulutus aktivoituu syksyllä 2024 hyvinvointialueen kutsumana. Länsi-uudenmaan perhekeskusten kesäseminaari 2024 teemalla systeemisen työotteen juurruttaminen. KouluKunnossa-hankkeessa on kehitetty verkostoyhteistyön kartta ja vastuiden kuvaaminen verkostotyössä oppilaiden koululäsnäolon lisäämiseksi on käyttöön otetussa koulupoissaolomallissa (sisältää koululäsnäolomallin), jalkauttaminen jatkuu edelleen.

	inhimillinen moninaisuus huomioiden			Panostusta kohtaamisaamiseen on toteutettu Koulu Kaikille-hankkeen rahoituksella. Keväällä 2024 varhaiskasvatus on päivittänyt asiakastyytyväisyyskyselyn, perusopetuksessa on laadittu kysely asiakastyytyväisyyden seurantaan. Vuosittaiset asiakastyytyväisyyskyselyt tuottavat systemaattisesti tietoa elokuusta 2024 alkaen hyvinvoinnin ja palveluiden laadun seurantaan. Kouluterveyskyselyssä alakoululaisten ja lukio-opiskelijoiden kokemus mahdollisuudesta keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista on noususuuntainen, yläkouluikäisten ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien osalta hienoa laskusuuntaa.
--	-------------------------------------	--	--	---

Teema-alueessa (ihmissuhteet) tapahtuneet merkittävimmät muutokset tilastotiedon perusteella:

- Aikuisväestössä itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus on lisääntynyt Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella kaikissa ikäryhmissä vuodesta 2020 vuoteen 2022. Seuraava tiedonkeruu vuonna 2024 on merkittävä suunnan osoittaja.
- Kouluterveyskyselyssä yläkouluikäisten vastaajien kokemus yksinäisyydestä on kasvusuunnassa, muissa vastaajaryhmissä on jonkin verran positiivista muutosta. Noin joka kymmenes yläkouluikäinen tai toisella asteella opiskeleva on vailla yhtään läheistä ystävää ja suunta on nousussa.
- Lapset SIB-ohjelmassa olevien lasten ja perheiden koettua hyvinvointia arvioidaan SOS-Lapsikylän Tulostähdellä palvelun alussa, lopussa ja 3 kuukautta perhekumppani-palvelun päättymisen jälkeen tilasto-osiossa ohjelman vaikuttavuutta kuvataan viivakaaviolla). Ohjelmassa oli kesäkuussa 2024 68 itsesäätelyssään varhaista tukea tarvitsevaa lasta perheineen. Tulostähden mukaan muutos on merkittävä erityisesti vanhemman hyvinvoinnin, lasten tunne-elämän ja ihmissuhteiden osalta.

Onnistumiset:

- Lohjan kaupungin verkkosivuilla viestinnän saavutettavuuden ja monikielisyyden parantamiseksi käyttöön otettu uusi ääni- ja käännöspalvelu.
- Runtas tapahtumatarjonta Lohja 700 -juhlavuonna.
- Perhepolku-vanhempainiltojen vakiintuminen varhaiskasvatuksessa tukee vanhemman itsemyötätuntoa luoden pohjaa lasten tunnetaitojen kehittymiselle
- Koulu Kaikille-hankkeen rahoituksella on järjestetty koulutusta kohtaamisaamiseksi ja tuotettu materiaalia jalkautettavaksi oppilaiden koululäsnäolon lisäämiseksi yhteisessä systeemissä työssä.
- Lapset SIB-ohjelmassa kartoitettu kokemusasiantuntijuutta hyödyntäen vaikuttavaksi koettuja toimintatapoja monialaisissa työpajoissa kevään 2024 aikana teemoilla rinnallakulkisuus toimintatapana ja asenteena, asiakasohjaus ja puheeksiottaminen, ryhmätoiminnot ja vertaistuki

Panostettava erityisesti:

- Vertaistuen ja ylisukupolvisen yhteisöllisyyden vahvistaminen.
- Lapset SIB-työpajojen pohjalta tuotettavan toimintaohjeistuksen huomioiminen suunnitelman toimenpiteiden toteuttamisessa. Hankkeessa opitun hyödyntäminen lapsiperheiden vaikuttavien palveluiden kehittämisessä.
- Systeemisen yhteisen työotteiden vahvistaminen yhdessä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa. Systeemisen yhteisen työotteiden infot syksyllä 2024 hyvinvointialueen kutsulla ja omaperhesivuston käyttöönotto 1.8.2024 alkaen.
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen systemaattisesti perusopetuksessa.

3.4 OPPIMINEN JA TYÖ

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA OPPIMINEN JA TYÖ Laadukas kasvatus, koulutus ja mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen ja työllistymiseen ovat kaikkien saavutettavissa.				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Lasten läsnäolo koulussa ja kouluun kiinnittyminen lisääntyvät	Pilotoidaan ja kehitetään koulunuorisotyötä	Koulunuorisotyömalli on laadittu Mittarit työn vaikuttavuudesta on laadittu	käynnissä	Koulunuorisotyön malli on laadittu. Ensimmäinen koulunuorisotyöntekijä aloitti keväällä 2023 ja kaksi elokuussa 2023. Lukuvuoden 2023–2024 koulunuorisotyöntekijät ovat työskennelleet kaikilla yläkouluilla (2 yläkoulua/ työntekijä). Mittarina nuorisotyön kohtaamisten määrä oppilaiden kanssa kehitetty, vaikuttavuusmittareiden laadinta jatkuu.
Jokaisella on mahdollisuus saada yksilöllinen tarpeenmukainen tuki kasvuun, oppimiseen ja työllistymiseen	Etenkin pitkäaikaistyöttömien työllistämisen edistämiseksi avataan ilman ajanvarausta toimiva työnhakupiste	Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä 50 + työttömien osuus kaikista työttömistä Vaikeasti työllistyvien osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	valmis	Navigaattori -työnhakupiste avattiin kesäkuussa 2023. Hanke on hyvässä vauhdissa ja jatkuu heinäkuun loppuun 2025. Yksilöllisen neuvonnan lisäksi hankkeessa on parannettu mukana olevien työnhakuvalmiuksia mm. erilaisten tilaisuuksien ja työpajojen avulla. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä on laskusuunnassa. 50 + työttömien osuus kaikista työttömistä pysynyt lähes samalla tasolla (noin 41 % kaikista työttömistä, tarkasteluhetkenä joulukuu) vuodet 2023 ja 2022 ja laskenut selvästi vuodesta 2021 (44,6 %). Vaikeasti työllistyvien osuus vastaavan ikäisestä (15–64 vuotiaista) väestöstä on laskusuunnassa.

	Nuorten tukemista jatketaan panostamalla Ohjaamo- ja nuorisotyöpajatoimintaan	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Nuorisotyöttömien osuus 18–24-vuotiaasta työvoimasta	käynnissä	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on noususuunnassa (viimeisin tieto vuodelta 2022). Nuorisotyöttömien osuus 18–24-vuotiaasta työvoimasta on noususuunnassa. Uraohjaus, etsivä nuorisotyö ja nuorisotyöpajatoiminta tukee nuorten ohjautumista koulutukseen ja työllistymiseen. Ilman opiskelupaikkaa olevien oppivelvollisten nuorten ohjaus oppilaanohjauksen ja perusopetuksen hallinnon yhteistyössä, tukena oppivelvollisuuden seuranta- ja valvontapalvelu Valpas. Hyvinvointialue päätti keväällä 2024 siirtää Ohjaamon terveydenhoitajan tehtävän pois Ohjaamon katon alta.
	Tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista, opiskelua ja työllistymistä kotoutumissuunnitelmien ja järjestöyhteistyön avulla	Kotoutumissuunnitelmien tekeminen ja seuranta Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisten työvoimasta	käynnissä	Lohjan kaupungin maahanmuuttajapalveluissa on asioinut 1.8.2023 – 31.5.2024 yhteensä 228 eri henkilöä ja kotoutumissuunnitelmia työvoiman ulkopuolella oleville on tehty yhteensä 20. Maahanmuuttajapalveluiden ohjauksen ja neuvonnan palvelut maahan muuttaneille ovat tavoittaneet hyvin alueella asuvia maahan muuttaneita. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisten työvoimasta on noususuunnassa. Nuorisotyössä palvelut ovat kaikille yhdenvertaisesti tarkoitettuja ja suunnattuja.
Elinikäisen oppimisen mahdollisuudet ovat	Vahvistetaan kulttuuri-polkutoimintaa	Kulttuuripolkutarjonnan laajuus ja käyttöaste	käynnissä	Keväällä 2024 perustettiin monialainen Kulttuuripolku-työryhmä, jonka tavoitteena on kehittää Kulttuuripolku-toimintaa ja juurruttaa toiminta takaisin Lohjan varhaiskasvatukseen ja kouluihin. Kulttuuripolun kohderyhmä on kaikki lapset ja nuoret viskareista 9.-

yhdenvertaisesti saavutettavissa				luokkalaisiin. Ruotsinkielisille kehitetään myös sisältöjä. Mittaristo työn alla.
	Edistetään lohjalaisten lukutaitoa ja -intoa Lohjan kaupungin lukutaitostrategian mukaisesti	Lohjan kaupungin lukutaitostrategia on laadittu Seurataan toteutumista	käynnissä	Lohjan kaupungin lukutaitostrategia on hyväksytty Sivistyslautakunnassa 11.6.2024 ja Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnassa 13.6.2024. Lukututorit toimivat varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Lukutaitomessut järjestettiin maaliskuussa 2024
	Tuetaan elinikäistä oppimista tarjoamalla alueellisesti ja taloudellisista saavutettavia tiloja kuntalaisten ja yhdistysten käyttöön.	Tilojen määrä ja hinta	käynnissä	Järjestötalo ja muut järjestöjen toimintaa helpottavat tilaratkaisut ovat valmistelussa.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA

OPPIMINEN JA TYÖ

Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus oppimiseen, jatko-opintoihin ja työllistymiseen.

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 202
Lasten läsnäolo koulussa ja kouluun kiinnittyminen lisääntyy	Juurrutetaan KouluKunnossa-hankekokonaisuudessa tuotettua tietoa ja osaamista: -lasten läsnäoloa seurataan oppilas-, koulu- ja kuntatasolla -painopiste on ennaltaehkäisevässä toiminnassa -laadukkaiden ja oikea-aikaisten varhaisen tuen toimintamallien käyttöönotto -vahvan tuen tarjoaminen paljon poissa oleville oppilaille	Lasten koululäsnäolon seurantatyökalu käytössä Länsi-Uudenmaan yhteinen koulupoissaolomalli otettu käyttöön Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -koettu vaikeus oppimisessa/tehostettua ja erityistä tukea saavat oppilaat	käynnissä	Länsi-Uudenmaan yhteinen koulupoissaolomalli (sisältää läsnäolomallin) on otettu käyttöön ja jalkauttamissuunnitelma laadittu. Lasten koululäsnäolon seurantatyökalu käytössä. KouluKunnossa -läsnäolomalli on koulun henkilökunnalle, muille toimijoille sekä huoltajille suunnattu materiaali poissaolojen ennaltaehkäisyyn sekä paljon poissaolevien oppilaiden tukemiseen. Hyvinvointityön vuosikellon yhteyteen koottu oheismateriaalia varhaisen tuen toimintamallien käyttöönoton tueksi. Kouluterveyskyselyn mukaan yläkouluikäisten vastaajien kokemus vaikeuksista oppimistaidoissa on noususuuntainen, toisen asteen opiskelijat kokevat aiempaa vähemmän vaikeutta oppimistaidoissa. Perusopetuksessa päätöksen tehostetusta tai erityisestä tuesta saavien oppilaiden määrä on edelleen kasvusuuntainen (29,6 % oppilasmäärästä).

Monipuoliset oppimisympäristöt edistävät inklusiota ja mahdollisuuksia oppimiseen ja hyvinvointiin yhdenvertaisesti	Tunnistetaan erilaiset oppijat ja rakennetaan kaikkia oppilaita tukevia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia oppimisympäristöjä Resursoidaan tarpeenmukaiseen ja oikea-aikaiseen tukeen lasten oikeus osallisuuteen huomioiden Rakennetaan joustavaa koulupäivää hyvinvoinnin tukena, harrastustoimintaa tarjotaan koulupäivän yhteyteen koulumatkat huomioiden Kehitetään kaupunkiympäristöä oppimisympäristönä luonnon tarjoamat mahdollisuudet huomioiden	Koulupäivään sidotun harrastustoiminnan saavutettavuus Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -kouluinnostus	käynnissä	Harrastamisen Lohjan mallin kehittämisohjelma hyväksytty keväällä 2024. Yhteensä 70 maksutonta harrastusryhmää kaikilla Lohjan kouluilla, lähes 800 osallistujaa. Ryhmissä ja selkokielisessä harrastuskalenterissa huomioitu maahanmuuttotataustaiset ja toimintarajoitteiset lapset ja nuoret. Lukuvuonna 2023–2024 pilottina Ristin koululla kuljetuksen järjestäminen kuljetusoppilaille maksuttoman harrastuksen jälkeen. Lukuvuonna 2024–2025 kokeilu laajenee neljälle koululle. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki -käsikirjan juurruttaminen perusopetuksen henkilöstölle jatkui syksystä 2023. Lohjan perusopetuksessa on tehty keväällä 2024 päätös ottaa käyttöön hyvinvointityön vuosikelloon kuuluva kyselyiden kokonaisuus velvoittavana 1.8.2024 alkaen. Kesällä 2024 hyväksytty Lohjan kaupungin lukutaitostrategia täydentää varhaiskasvatussuunnitelmaa ja esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Ensimmäinen koulunuorisotyöntekijä aloitti keväällä 2023 ja kaksi elokuussa 2023. Koulunuorisotyöntekijät ovat työskennelleet lukuvuoden 2023–2024 kaikilla yläkouluilla (2 yläkoulua/ työntekijä). Kevään 2023 ja kevään 2024 nuorisotyön kirjaamat oppilaiden kohtaamiset kouluilla ovat lisääntyneet koulunuorisotyöntekijöiden palkkaamisen myötä merkittävästi. Koulun pihojen tekonurmikenttien rakentaminen etenee suunnitelman mukaan.
---	---	---	------------------	---

				Kouluterveyskyselyn mukaan lukion opiskelijat kokevat kouluinnostusta hieman enemmän, ja myös alakouluikäisten kohdalla negatiivinen suunta on taittunut. Yläkouluikäisten ja erityisesti ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla kouluinnostus on laskusuunnassa.
Jokaisella on mahdollisuus saada yksilöllinen tarpeenmukainen tuki kasvuun, oppimiseen ja työllistymiseen	Kasvun, oppimisen ja työllistymisen polkuja tuetaan yksilöllisesti siirtymävaiheet huomioiden Nuorten työelämätietoisuus sidotaan vahvasti opintoihin ja yksilökohtaiseen (ml. tehostettuun) oppilaanohjaukseen Nuorten kuntouttava työtoiminta järjestään kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä syrjäytymistä ehkäisten ohjauksellisesti Julkista liikennettä kehitetään tarpeita vastaavaksi	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat Nuorisotyöttömyys Syrjäytymisriskissä olevien 18–24-vuotiaiden nuorten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -uupumisasteinen väsymys koulutyössä	käynnissä	KouluKunnossa-hankkeessa tuotettua materiaalia oppilaiden koululäsnäolon lisäämiseksi jalkautetaan edelleen. Hankkeessa on laadittu tiekartta alueittain kunnassa käytössä olevista palveluista verkostotyön tueksi. Vatupassiryhmä päivittää tiekarttaa 1–2 kertaa vuodessa. Vaativan tuen siirtymävaiheet juurrutettavana. Alueellinen konsultaatorakenne luodaan ja jalkautetaan 2024. Yhtenäinen toiminnanohjausjärjestelmä varhaiskasvatuksesta lukioon on otettu käyttöön 1.2.2024. Lohjan kaupungin joukkoliikennepalvelut uudistuivat 3.6.2024 alkaen. Lohjan sisäisten vuorojen määrä parani huomattavasti. Uudistus helpottaa liikkumista myös koko Länsi-Uudenmaan alueella. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvusuunnassa (viimeisin tieto vuodelta 2022). Nuorten työttömien osuus 18–24-vuotiaasta työvoimasta on kasvusuunnassa.

				Syrjäytymisriskissä olevien 18–24-vuotiaiden nuorten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvusuunnassa (viimeisin tieto vuodelta 2022). Kouluterveyskyselyn mukaan kokemus uupumisasteisesta väsymyksestä on kasvusuunnassa yläkouluikäisillä vastaajilla, toisella asteella opiskelevilla suunta laskussa.
--	--	--	--	---

Teema-alueessa (oppiminen ja työ) tapahtuneet merkittävimmät muutokset tilastotiedon perusteella:

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä noususuuntainen, koko maan ja hyvinvointialueen vertailussa korkeammalla tasolla.
- Syrjäytymisriskissä olevien 18–24-vuotiaiden nuorten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvusuunnassa.
- Ulkomaalaisten työttömien suhteellinen osuus kasvussa, samoin kuin nuorisotyöttömien.
- Pitkäaikaistyöttömien osuus laskusuunnassa, samoin kuin vaikeasti työllistyvien suhteellinen osuus.
- 50 + työttömien osuus kaikista työttömistä pysynyt lähes samalla tasolla vuodet 2023 ja 2022 ja laskenut selvästi vuodesta 2021.
- Esiopetuksessa hallintopäätöksiä tehdään erityisestä tuesta ja tukipalveluista. Erityisen tuen päätöksiä on tehty syyskuun tilastopäivänä 20.9. vuonna 2022 4,8 %:lle esiopetusoppilaista, ja vuonna 2023 5,2 %:lle esiopetuksen oppilaista. Perusopetuksessa hallinnollisia päätöksiä tehdään oppilaille tehostetusta ja erityisestä tuesta. Kymmenessä vuodessa tukea saavien oppilaiden prosentuaalinen määrä on liki tuplaantunut perusopetuksessa (29,6 % oppilaista vuonna 2023).
- Yleinen kehitys koululäsnäolon suhteen on ääripäissään myönteinen, yli 90 % koulussa läsnä olevien osuus on kasvanut kolmen vuoden aikana noin 10 prosenttiyksikköä ja alle 50 % läsnä olevien prosentuaalinen osuus on madaltunut.
- Tuen tarve ja koulupoissaolot korreloivat perusopetuksessa keskenään. Kaikista erityistä tukea saavista lapsista 4,3 % on ollut läsnä koulussa vähemmän kuin 50 % (huhti-toukokuussa 2024), ja yli 90 % läsnäoleita on prosentuaalisesti eniten yleisellä tuella pärjäävissä lapsissa.
- Yläkouluikäisten uupumisasteinen väsymys ja koetut vaikeudet oppimisessa ovat kasvusuunnassa, ja kouluinto laskusuunnassa.

Onnistumiset:

- Navigaattori-työnhakupiste avattiin kesäkuussa 2023. Hanke on hyvässä vauhdissa ja jatkuu heinäkuun 2025 loppuun.
- Oppilaiden kohtaamisten määrä on lisääntynyt nuorisotyössä huomattavasti koulunuorisotyön myötä ja malli on koettu toimivaksi.
- Yhtenäinen toiminnanohjausjärjestelmä varhaiskasvatuksesta lukioon otettu käyttöön 1.2.2024.
- Perusopetuksen hyvinvointityön vuosikello on laadittu.
- Lohjan kaupungin lukutaitostrategia hyväksytty.

Panostettava erityisesti:

- Sujuvaan TE-palvelujen kuntaan siirtymiseen vuoden 2025 alusta ja sen nivominen osaksi kunnan hyte-työtä.
- Ohjaamon terveydenhoitajan tehtävän siirtäminen hajauttaa saman katon alla olevat nuorten ja nuorten aikuisten palvelut. Vaikutuksia opintoihin ohjautumiseen ja työllistymiseen tarkasteltava yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.
- Jatkorahoitusta kuuden koulunuorisotyöntekijän palkkaamiseen, jotta jokaisella yläkoululla työskentelevän työpanosta pystytään kohdentamaan myös alakouluille varhaisemman vaiheen tukeen.
- Harrastamisen Lohjan mallin kehittämisohjelman toteuttaminen ja seuranta.
- Koulupoissaolomallin jalkauttamisen seuranta ja arviointi.
- Koulupoissaolojen ennaltaehkäisy ja paljon poissaolevien oppilaiden tukemisen toimintamallin "Kiinni Kouluun" vakiinnuttaminen hanketyönä.
- Haavoittuvassa asemassa koulutuksen ja työllistymisen suhteen olevien tuen vahvistaminen.

3.5 TURVALLISUUS

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA TURVALLISUUS Kasvu- ja elinympäristön turvallisuus vahvistavat yksilön turvallisuuden tunnetta.				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Asuin- ja elinympäristö on turvallinen	Huomioidaan liikenneturvallisuus ja esteettömyys kaavoituksessa ja liikennesuunnittelussa kaikki väestöryhmät huomioon ottaen	Palautejärjestelmän kautta tulevan asiakaspalautteen määrä	käynnissä	Palautejärjestelmän kautta tulevan asiakaspalautteen määrä ei tilastoidu enää järjestelmään aihekohtaisesti, joten tarkkaa asiakaspalautteen määrää ei voida sanoa. Katujen kunnossapitoon liittyvää palautetta tulee ympäri vuoden, talviaikaan aurauksia koskien eniten. Talvi 2023–2024 oli runsasluminen, joten palautetta tuli hieman keskimääräistä enemmän. Gunnarlan ulkoreitin silta radan yli valmistui vuonna 2023.
	Kevyen liikenteen väylien kunnossapidon kehittäminen sujuvan ja turvallisen kevyen liikenteen mahdollistamiseksi kaikille väestöryhmille	Palautejärjestelmän kautta tulevan asiakaspalautteen määrä	käynnissä	Palautejärjestelmän kautta tulevan asiakaspalautteen määrä ei tilastoidu enää järjestelmään aihekohtaisesti, joten tarkkaa asiakaspalautteen määrää ei voida sanoa. Kevyenliikenteen väylien kunnossapitoon liittyvä palaute keskittyy talviaikaan, jolloin lumi ja liukkaus aiheuttavat haasteita jalankulkijoille. Talvi 2023–2024 oli runsasluminen, joten palautetta tuli hieman keskimääräistä enemmän. Voudinpuiston alueen kevyenliikenteenväylien kunnostus vuosina 2022-2024: päällystys + LED-valaistus. Gunnarlan ulkoreitin silta radan yli valmistui vuonna 2023.

Syrjinnän ja kiusaamisen suhteen noudatetaan nollalinjaa	Syrjinnän ja kiusaamisen ehkäisy huomioidaan kaikessa kaupungin toiminnassa ja syrjintään ja kiusaamiseen puututaan nopeasti	Syrjinnän ja kiusaamisen vastaiset toimet	käynnissä	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan vastaisen työn suunnitelma hyväksytty syksyllä 2023. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, häirinnältä, syrjinnältä ja väkivallalta Lohjan kaupungin perusopetuksessa hyväksytty syksyllä 2023. Lohjan kaupunki osallistui Kuntaliiton Hyvin suunniteltu – yhdenvertaisuushankkeen koulutuskokonaisuuteen keväällä 2024. Lohjan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmatyöryhmä aloitti työnsä toukokuussa 2024, tavoitteena kaupunkitasoisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen kevään 2025 loppuun mennessä.
	Turvallisemman tilan periaatteet määritellään ja huomioidaan toiminnassa	Periaatteet määritelty Huomioidaan toiminnassa	käynnissä	Turvallisemman tilan periaatteet -haaste julkaistiin 20.11.2023. Haasteeseen tarttui ensimmäisenä kaupungin johtoryhmä, ja kaupungintalolle luotiin turvallisemman tilan periaatteet. Sen jälkeen turvallisemman tilan periaatteet on luotu ja hyväksytty yhdessä mm. kaupungin yhteisessä vanhempainillassa ja kyläilloissa. Turvallisemman tilan periaatteita on esitelty nuorisotyössä ja varhaiskasvatuksen kirjastovastaavien tapaamisessa. Nuorisotilat syrjinnästä vapaita alueita. Nuorisotyön turvallisemman tilan periaatteet luotu 03/24 ja ne otetaan käyttöön kaikissa toiminnoissa.
Palveluiden käytön turvallisuus	Asiakaspalveluhenkilöstönturvallisuuskoulutuksen lisääminen	Koulutusten määrä ja osallistumisaste	käynnissä	Työturvallisuuskortti-koulutuksia järjestetty syksy 2023 - kevät 2024 kolme, osallistujia 18.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA TURVALLISUUS Jokaisella lapsella ja nuorella on turvallinen kasvu- ja opiskeluympäristö eikä kukaan jää yksin tai syrjäydy.				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Turvallisuutta haastavat riskitekijät otetaan systemaattisesti puheeksi lapsen ja nuoren kasvuympäristöissä	Puheeksioton toimintamallit perehdytysohjelmiin	Puheeksioton toimintamallit perehdytysohjelmissa Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -koee vanhemman liiallisen alkoholinkäytön haitalliseksi -vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysinen väkivalta	käynnissä	Turvallisen ja hyvinvoivan varhaiskasvatuksen käsikirja sisältää puheeksioton turvallisuudesta ja puuttumisen prosessin häirintään, syrjintään ja kiusaamiseen. Lasten ja nuorten osallistaminen kouluterveyskyselyn käsittelyyn varmistaa toimintaohjeena lasten ja nuorten näkemysten huomioimisen yksikkötasolla. Osa kouluista on ottanut käyttöön viikoittaisen kiusaamiskyselyn, Mäntynummen koululla käytössä Luokkahenki-sovellus kiusaamiskyselyn toteuttamiseksi viikoittain. Nuorisotyössä huomioidaan ja käsitellään nuorten kanssa turvallisuuden riskitekijöitä Ankkuri-toiminnan, erityisnuorisotyön ja päihdetyön menetelmin. KouluKunnossa-työssä kehitetty opettajan opas puheeksiottamisen toimintamallina koulupoissaoloissa.

				Tyttöjen ja naisten silpomisen ehkäisemisen FGM-verkoston alueella nimetty varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen edustaja (2 x vuosi), koulutuksia järjestetään verkoston suunnittelemana kerran vuodessa. Kouluterveyskyselyn mukaan vanhempien alkoholinkäytön haitalliseksi kokevien osuus on laskusuunnassa alakoulukäisillä ja toisella asteella opiskelevilla, ja yläkoululaisten osuus on pysynyt lähes samantasoisena kuin aiemmassa kyselyssä. Kouluterveyskyselyn mukaan kokemus vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysisestä väkivallasta on liki samalla tasolla kuin aiemmassa kyselyssä, alakoululaisten osalta on koronavuoden jälkeen palattu vuoden 2019 tasolle. Eniten fyysisistä väkivaltaa kyselyn mukaan kokevat yläkoululaiset vastaajat.
Lasten ja nuorten elinympäristöjen turvallisuus vahvistuu	Huolehdimme, että suunnitelmat lasten ja nuorten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ovat osa kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien perehdytystä (koulumatkat huomioiden) Kiusaamisen ja väkivallan vastainen työ	Suunnitelmat ja kiusaamisen ja väkivallan vastainen työ perehdytysohjelmissa Turvataidot koulutusohjelmissa Rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 0–14-vuotiaiden osuus Koulumatkalla tapahtuneet tapaturmat	käynnissä	Suunnitelmat lasten ja nuorten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perehtymisohjelmaan ja Harrastamisen Lohjan mallin palveluntuottajien käsikirjaan. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisille haaste "Muutos alkaa sinusta, älä kiusaa!" yhteistyössä seurakunnan ja Laurean kanssa. Opettajille luotu prosessikaavio kiusaamisen ennaltaehkäisystä, puuttumisesta ja seurannasta. 11/23 järjestettiin koko kaupungin yhteinen vanhempainilta, jossa kerättiin vanhempien mielipiteitä, kuinka kiusaamiseen

	juurrutetaan osaksi kunnan rakenteita ja toimintoja Huolehdimme, että lasten ja nuorten kanssa työskentelevien osaaminen on riittävällä tasolla lasten turvataitojen vahvistamiseksi Digiturvallisuus osana kasvatuksen, opetuksen ja nuorisotyön rakenteita yhdessä lasten, nuorten ja vanhempien kanssa, koulutusta henkilöstölle. Huolehdimme, että jokaisella lapsella ja nuorella on turvallinen, luotettava aikuinen kasvuympäristössään Kaupunkiympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan turvallisuus	Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -koulukiusattuna vähintään kerran viikossa -kiusaaminen loppunut tai vähentynyt siitä kertomisen jälkeen		tulisi puuttua. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön tietoturvakoulutus. Digistrategiaan pohjautuvat digitaalisen osaamisen tavoitteet/taitotasot henkilöstön työn tukena, turvataidot sisältyvät taitotasokuvauksiin. Digitaalisen nuorisotyön hanke tarttui ajankohtaisiin ilmiöihin, mahdollisti pelikasvatuksen sekä työntekijöiden kouluttamisen. Koulujen kenttien valaistuksen uusiminen Pusulassa ja Ojaniitussa. Myös Aurlahden kentän valaistus uusittu. Kevyen liikenteen väylien valaistusta uusitaan vuosittain määrärahojen puitteissa: väylien päällystystyö ja LED-valaistus tehty 2023–2024 Voudinpuistossa. Gunnarlaan rakennettu ylikulkusilta lisää alueen lasten turvallisuutta. Turvallisemman tilan periaatteet juhluvuoden haasteena 2023. Nuorisotyön turvallisemman tilan periaatteet luotu ja otettu käyttöön kaikissa toiminnoissa 3/2024. Rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 0–14-vuotiaiden osuus/ 1000 vastaavan ikäistä on tuplaantunut vuodesta 2022 vuoteen 2023. Kouluterveyskyselyn mukaan koulussa tai koulumatkalla sattuneet tapaturmat ovat vastaajaryhmissä laskusuunnassa tai aiemman kyselyn tasolla. Kouluterveyskyselyn mukaan kokemus viikoittaisesta koulukiusaamisesta on noususuunnassa kaikissa vastaajaryhmissä. Alakouluikäisten vastaajien kokemus
--	--	--	--	---

	Turvallisen tilan periaatteet määritellään ja huomioidaan toiminnassa			kiusaamisen loppumisesta ja vähenemisestä aikuiselle kertomisen jälkeen on laskusuunnassa.
--	---	--	--	--

Teema-alueessa (turvallisuus) tapahtuneet merkittävimmät muutokset tilastotiedon perusteella:

- Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset noususuunnassa.
- Huumausaine- ja omaisuusrikokset laskusuunnassa.
- Rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 0–14-vuotiaiden osuus/ 1000 vastaavan ikäistä on tuplaantunut vuodesta 2022 vuoteen 2023.
- Kokemukset koulukiusattuna olemisesta olivat viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan huolestuttavan korkealla tasolla. Runsas kymmenen prosenttia perusopetuksen vastaajista kokee viikoittaista koulukiusaamista. Noin puolet vastaajista kokee kiusaamisen loppuneen aikuiselle kertomisen jälkeen, 4.- ja 5.-luokkalaisten vastauksissa noin 10 prosenttiyksikköä vähemmän kuin aiemmassa kyselyssä vuonna 2021.
- Yläkouluikäiset kokevat muita vastaajaryhmiä enemmän vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa kouluterveyskyselyssä.

Onnistumiset:

- Turvallisemman tilan periaatteet on luotu erilaisiin tiloihin ja tapahtumiin, viestitty verkkosivuilla ja kohdennetusti toiveiden mukaan.
- Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen suunnitelmat lasten suojaamiseksi kiusaamiselta, häirinnältä, syrjinnältä ja väkivallalta päivitetty.
- Osalla kouluista kehitetty viikoittain toistuvia kiusaamiskyselyitä, Mäntynummen koululla toteutuu kysely oppilaille tutulla Luokkahenki-sovelluksella.
- Opettajille luotu huoneentaulu kiusaamiseen ennaltaehkäisystä, puuttumisesta ja seurannasta.
- Koulujen ulkoalueiden ja Aurlahden valaistusta uusittu ja Voudinpuiston kevyen liikenteen väylän valaistus uusittu.

Panostettava erityisesti:

- Turvallisemman tilan periaatteiden rakentaminen laajemmin eri yhteyksiin, missä ihmiset kohtaavat toisiaan. Käyttöönotto erityisesti lasten ja nuorten kasvuympäristöissä vaatii kannustusta ja tiedottamista edelleen.
- Kaupunkitasoisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen.
- Turvallisuutta haastavien riskitekijöiden puheeksiottamisen toimintamallien kartoittaminen ja juurruttaminen.
- Opiskeluhoitosuunnitelman osana olevan suunnitelman lasten ja nuorten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä seuranta ja arviointi lapset ja nuoret osallistaen.

3.6 TERVEYS

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA TERVEYS Terveellisten elämäntapojen noudattamiseen on tarjolla mahdollisuuksia ja tukea.				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
	Tuetaan lapsia ja nuoria terveellisiin ruokailutottumuksiin tarjoamalla kouluissa ja päiväkodeissa ravitsemussuositusten mukaisia aterioita.	Kouluruokakysely Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin ruokailutottumuksiin liittyvät mittarit	käynnissä	Asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella muokataan ruokalista noudattaen ravitsemussuosituksia. Lohjan kaupungin ruoka- ja siivouspalveluiden toiminnan tavoitteissa vuodelle 2023 oli kouluruoan ja -ruokailun kehittäminen. Keväällä 2024 neljällä koululla kouluruokadiplomi.

Lohjalaiset pitävät huolta hyvinvoinnistaan				Ruokailutottumuksiin liittyvät kouluterveyskyselyn ja Lohjan kouluruokakyselyn mittarit on avattu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurantataulukkoon.
	Edistetään kuntalaisten liikuntatottumuksia kansallisten liikuntasuosituksen mukaisesti ja yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa	Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin liikunta-aktiivisuuteen liittyvät mittarit	käynnissä	Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta on tuettu mm. Liikkuva –toiminnalla varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa, Harrastamisen Lohjan mallin kerhoilla ja Koulu ja Perhe PT-palveluilla. Lohjan Liikuntakeskus Oy on tuottanut liikuntapalveluja kaiken ikäisille lohjalaisille ja vuoden 2023 kävijätilastojen mukaan Neidonkeitaan kävijämäärä on ollut historian suurin ja ohjatun liikunnan kävijämäärät ovat nousseet merkittävästi edellisvuosista. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tasoisen tilaston mukaan terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus on laskusuunnassa tai samalla tasolla kuin vuonna 2020 kaikissa ikäryhmissä 75 vuotta täyttäneitä lukuun ottamatta, joilla osuus kasvusuuntainen. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta kuvaavat mittarit kouluterveyskyselystä on avattu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurantataulukkoon.
	Kuvataan liikuntaneuvonnan palveluketju ja vahvistetaan liikuntaneuvonnan saatavuutta kaikille ikäluokille	Palveluketju kuvattu Toimintamalli jalkautettu käytäntöön Liikuntaneuvontojen määrä / vuosi	käynnissä	Palveluketju kuvattu ja toimintamalli jalkautettu käyttöön olemassa olevien palveluiden osalta. Vuonna 2021 aloitettu Koulu Personal Trainer -palvelu on suunnattu yläkoulun oppilaille ja toisen asteen opiskelijoille. Palvelua on käyttänyt tähän mennessä 170 nuorta, lukuvuoden 2023–2024 aikana yhteensä 50 nuorta.

				Alle 13-vuotiaiden lasten perheille suunnattu Perhe Personal Trainer -palvelu aloitettiin vuonna 2023. Palvelua on käyttänyt tähän mennessä viisi perhettä. Työikäisille ja ikääntyneille ei liikuntaneuvontaa tällä hetkellä ole resurssivajeen vuoksi tarjolla.
	Edistetään kulttuurihyvinvointisuunnitelman toteutumista	Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta	käynnissä	Tavoitteiden toteutumista seurataan kulttuurihyvinvointisuunnitelman omalla seurantataulukolla.
	Vahvistetaan ennaltaehkäisevän päihdetyön rakenteita	Rakenteet tukevat kunnan sisäistä työtä ja mahdollistavat laadukkaan yhteistyön hyvinvointialueen kanssa	käynnissä	Ehkäisevä päihdetyö on linjattu osaksi kunnan hyte-työtä. Peruskouluilla on päihdekasvatusmalli, jonka toteutusta seurataan vuosittain. Kunnan hyte-työstä vastaavat nimetyt työntekijät osallistuvat hyvinvointialuetasoiseen ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön asiantuntijaryhmään, jossa yhteiskehitetään kuntien ja hyvinvointialueen ehkäisevää päihde- ja mielenterveystyötä.
Ympäristö tukee terveellisiä elämäntapoja	Luodaan lisää luonto- ja lähiliikuntamahdollisuuksia lisäten alueellista yhdenvertaisuutta	Uusien luonto- ja lähiliikuntakohteiden määrä ja vanhojen kehittämistoimet	käynnissä	Aurlahden ulkokuntosali valmistui kesällä 2023. Kantarelli DiscGolfPark (9 väyläinen) valmistui marraskuussa 2023. Ulkoilureittien valaistukset vaihdettiin LED-valoiksi. Hiidensalmi-Kiviniemi rantaraitin kunnostus ja laajennus kesällä 2023.

				Gunnarlan ulkoreitin silta radan yli valmistui vuonna 2023. Pähkinäniemen luontoalueen kunnostus. Penkkikyselyn perusteella asennettiin yhteensä 28 penkkiä ympäri Lohjaa kevyen liikenteen väylien varsille kesällä 2024. Petter Forrströmin puiston kunnostus v. 2023. Aurlahden uimarantaan esteetön uimaramppi kesällä 2024.
	Edistetään pyöräilymahdollisuuksia pyöräilyohjelman mukaisesti	Pyörätie- ja maastopyöräverkoston kehittämistoimet	käynnissä	Muijalannummentie v. 2022–2023, Rajamäenkatu v. 2023. Maastopyöräverkoston perusparannustöitä on tehty talkoilla.
	Kevyenliikenteenväylien kehittäminen	Uusien / saneerattujen kevyenliikenteenväylien pituus /vuosi	käynnissä	Keskimäärin n. 3,5 km/vuosi. Suunnitteilla Sammattiin kevytliikenneväylä Werlanderintielle n. 2,5 km ja Vappulantielle n. 2,5 km.
Ympäristöterveys ja kestävä kehitys tukevat yksilön hyvinvointia ja terveyttä	Edistetään ympäristöterveyttä ja kestävä kehitystä mm. Hinku 2.0 -toimenpideohjelman mukaisesti	Hinku 2.0 -toimenpideohjelman tavoitteiden seuranta	käynnissä	Toteutetut Hinku-toimet 2023 löytyvät tilinpäätöksestä 2023 Vuoden 2024 talousarvioon ilmastotyön vaikuttavuutta ja seurattavuutta tehostava ilmastobudjetti. Lohjalle rekrytoitiin vastuullisuus- ja ilmastoasiantuntija keväällä 2024.
	Vahvistetaan tiimien ympäristö-, ilmasto- ja kestävä kehityksen osaamista ekotukitoiminnalla	Ekotukitoiminnan raportointi		Ekotukihenkilöille lähetetty muutama tiedote vuoden 2023 aikana, mutta laaja-alaista ja hyvää keskustelua asian tiimoilta ei ole saavutettu. Alkuvuodesta 2024 mietitty, kuinka toimintaa voitaisiin tehostaa ja kuinka se saataisi jatkuvaksi ja rullaavaksi toimintatavaksi.

			käynnissä	
Mielenterveys on voimavara	Vahvistetaan kaikkien toimialojen työntekijöiden kohtaamis- ja mielenterveysosaamista kansalliseen mielenterveysstrategiaan pohjautuen	Kohtaamisosaamiseen / mielenterveysstrategian jalkauttamiseen liittyvät toimet / koulutukset	käynnissä	Panostusta kohtaamisosaamiseen on toteutettu Koulu Kaikille-hankkeen rahoituksella.
	Nuorisotyö tarjoaa helposti saavutettavaa tukea mielen hyvinvointiin ja arjen hallintaan	Malli asiakaspalautteen keräämiseksi Toteutuneet ryhmätoiminnot Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin mielenterveyteen liittyvät mittarit	käynnissä	Kysely toteutetaan vuosittain Nuorisotyön toiminta mahdollistaa nuorille tuen saamista, ohjausta ja toimintoja tarvelähtöisesti.
	Viestintää ja ohjausta vahvistamalla parannetaan kolmannen sektorin matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen saavutettavuutta	Viestinnän ja ohjauksen kehittämistoimet	käynnissä	Nuorisotyössä vahva yhteistyö mm. Kulttuuripajan kanssa. Kaupungin edustajat ovat osallistuneet aktiivisesti Hyte-palvelutarjottimen ja Omaperhe-sivuston kehittämiseen palveluohjauksen tehostamiseksi hyvinvointialueen johdolla.
	Huomioidaan luonnon ja ympäristön merkitys suunnittelussa sekä	Toteutuneet toimenpiteet		Taajamaosayleiskaavaan päivitystyöhön liittyen on tehty Arkiluonto hyvinvoinnin lähteenä -selvitys toukokuussa 2023.

	panostetaan yleisen viihtyvyyden lisäämiseen		käynnissä	Lohjan taajama-alueen yleispiirteisessä maankäytön suunnittelussa on tarkasteltu virkistysverkon arvoja arkiluonnon tuottaman hyvinvoinnin näkökulmasta sekä kehitetään Lohjan taajama-alueen hyvinvointiarvoja vahvistavaa virkistysverkon suunnitelmaa. Valmistunutta selvitystä hyödynnetään yleiskaavatyössä.
--	--	--	-----------	---

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA TERVEYS Lasten ja nuorten terveyttä edistetään ennaltaehkäisevästi.				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Lasten ja nuorten terveelliset elämäntavat vahvistuvat yhteistyössä kotien ja eri hallinnonalojen ja muiden sidosryhmien kanssa jatkumollisesti, suunnitelmallisesti ja yhdenvertaisuutta edistäen	Kehitetään varhaiskasvatusyksiköiden ja oppilaitosten ruokailua kokonaishyvinvointia tukevalla tavalla monialaisessa yhteistyössä Rakennamme kansallisiin liikkumissuosituksiin ja omaehtoiseen liikkumiseen kannustavia elinympäristöjä	Ruokailusuosituksen noudattaminen Ylipaino Liikkumissuositusten mukaan liikkuvat Fyysinen toimintakyky (Move-mittaus) Kunnan kouluruokakysely	käynnissä	Keväällä 2024 neljällä koululla kouluruokadiplomi. Päiväkot- ja kouluruoan maistelu ja mahdollisuus antaa palautetta on vakiintunut lasten oikeuksien päivän tapahtuman yhteyteen. Mm. uusien kasvisruokavaihtoehtoja testataan aktiivisesti. Harrastamisen Lohjan mallin kehittämisohjelma hyväksytty. Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelmassa nuorisovaltuuston asettama tavoite edistää lasten ja nuorten sujuvaa arkea ja harrastamista alueellista yhdenvertaisuutta vahvistaen. Postikadun leikkipuistossa on otettu huomioon esteettömyys, mm. keinu, asfaltoidut ja hiekkatekonurmipinnoitteet, soittolaitteet.

	Ehkäisemme ennalta riippuvuuksia ja juurrutamme lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän päihdestrategian osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa Rakennamme yhdenvertaisia mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-aikaan ja harrastamiseen osana lapsiystävällinen kunta -työtä	Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokeminen -koululounasta päivittäin syövät -aamupalan syöminen arkisin -tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö -yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut -harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa	Koulu Personal Trainer-palvelu tavoittanut 170 nuorta. Valmennukseen osallistujista 90,5 % kasvatti viikoittaista liikunta-aktiivisuuttaan ja 9,5 % määrä pysyi samana. Lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän päihdetyön strategia on hyväksytty ja juurruttaminen jatkuu. Kouluruokasuosituksen noudattaminen Lihavuuden yleisyys laskusuunnassa vuodesta 2020 alkaen, vahvimmin 7–12-vuotiaiden ja 13–16-vuotiaiden osalta. 2–6-vuotiaiden osalta pieni muutos myönteiseen suuntaan (tieto vuodelta 2022). Kouluterveyskyselyn mukaan toisella asteella opiskelevien ylipaino hieman kasvanut, yläkouluikäisillä lievää muutosta positiiviseen suuntaan. Oman terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien prosentuaalinen osuus on madaltunut vuodesta 2021 vuoteen 2023 alakouluikäisten ja toisella asteella opiskelevien vastaajaryhmissä oltuaan kasvussa vuodesta 2017, ja myös 8. ja 9.luokkalaisten vastaajilla noususuunta on hidastunut. Liikuntasuosituksen mukaan vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus on kouluterveyskyselyn vastaajaryhmissä pysynyt kutakuinkin vuoden 2021 tasolla. Lukiovastaajien osalta vähän liikkuen osuus (korkeintaan tunnin päivässä liikkuvat) on pienentynyt 8 prosenttiyksikön verran. Kouluterveyskyselyn mukaan noin 40 % yläkouluikäisistä vastaajista ei lounasta koulussa päivittäin, mutta yhä
--	--	--	---

				useampi toisen asteen opiskelija syö koululounaan päivittäin. Vuonna 2024 Lohjalla toteutetussa kouluruokakyselyssä vastaajina oli perusopetuksen kaikki ikäluokat, kyselyssä 71 % vastaajista kertoi ruokailevansa koulussa päivittäin ja 2 % ei koskaan. Kouluterveyskyselyn mukaan yhä useampi ei syö aamupalaa joka arkiamu. 5.- ja 8.luokkalaisten Move!-mittausten mukaan niiden oppilaiden osuus, joiden toimintakyky on fyysisesti terveyttä haittaavalla tasolla, on laskenut kummassakin ikäluokassa n. 2 prosenttiyksikköä vuosien 2021 ja 2023 välillä. 8. luokkalaisten poikien luku on tippunut jopa 7,4 prosenttiyksikköä. Pitkän aikavälin tarkastelun perusteella näyttäisi siltä, että lohjalaisten lasten fyysisen toimintakyvyn lasku on taittunut ja yläkoululaisten osalta jopa hiljalleen nousussa. Kouluterveyskyselyn mukaan huolta herättävä päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö oli noususuunnassa vuodesta 2021 vuoteen 2023 kaikissa vastaajaryhmissä. Sähkösavukkeiden päivittäinen käyttö on lisääntynyt huomattavasti. Kouluterveyskyselyn mukaan lukiossa opiskelevien vastaajien yritys viettää netissä vähemmän aikaa siinä onnistumatta on vahvimmin kasvusuunnassa, ja lievästi kasvusuunnassa myös yläkouluikäisten osalta. Alakouluikäisillä ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevilla suunta jonkin verran laskeva.
--	--	--	--	---

				Vähintään yhtenä päivänä viikossa harrastavien prosentuaalinen osuus on kokonaisuudessaan pysynyt samalla tasolla, noin 90 % harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa.
Lapset ja nuoret saavat tarpeen mukaista tukea arjen hallintaan ja itsesäätelyyn kasvu- ja oppimisympäristöissään	Lisätään ymmärrystä, ohjauksellista tukea ja ratkaisukeskeistä valmennusta arjen ympäristöihin yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa	Henkilöstön toteutuneet koulutukset ja tilaisuudet vanhemmille Ohjauksellisen ja valmentavan tuen saavutettavuus Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -tehostettua ja erityistä tukea saavat lapset/oppilaat	käynnissä	Yhteistyö neuromoninaisuuden kehittämisessä jatkunut hyvinvointialueen kanssa soteuudistuksen jälkeen edelleen. Yhteinen nepsyfoorumi järjestettiin 1/2024. Neuromoninaisuutta edistävä verkosto kootaan kahdesti vuodessa, kuntakohtaisen kehittämisryhmän toiminta jatkunut soteuudistuksen jälkeen. Ensimmäinen nepsylainaamo avattu Saukkolan kirjastoon 2023. Lohjalla lasten ja nuorten parissa työskentelevät nepsyvalmentajakoulutuksen saaneet opettajat hyödyntävät osaamistaan pääsääntöisesti arjen työssä ja kohtaamisissa, lukiossa valmennusta toteutettu hankerahoituksen turvin. KouluKunnossa hankkeen rahoituksella 5 opintopisteen nepsylapsi koulussa verkkokoulutuksena 31 opettajalle. Mielenterveystalo täydentyi 2023 syksyllä kouluyhteisö-nettisivustolla, jossa paljon tietoa ja konkretiaa koulun aikuisten työn tueksi. Tuen päätösten suunta perusopetuksessa tasaisesti kasvusuuntainen.
Mielen hyvinvointi vahvistuu ja turvaamme	Mielenterveyden edistäminen kasvu- ja elinympäristöissä	Yksilöllisen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon lainmukainen toteutuminen		Kuntatason opiskeluhoollon suunnitelma 1.8.2023. Omaperhe.fi-sivuston info opiskeluhoollon ohjausryhmässä keväällä 2024.

tarpeita vastaavat opiskeluhoollon palvelut kaikille	Kynnyksettömät palvelut tarpeen mukaisina	Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16–24-vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -Tyytyväisyys elämään -Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana -Kohtalaisen ja vaikean ahdistuneisuuden kokemukset -opiskeluhoollon palveluihin pääsy	käynnissä	Hyvinvointialueen päätös keväällä 2024 Ohjaamon terveydenhoitajan tehtävän siirtämisestä pois Ohjaamon katon alta. Mielenterveystalo.fi:llä on yli 50 kpl omahoito-ohjelmaa Mielenterveyden ja käyttäytymisen vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16–24-vuotiaiden osuus on kasvusuunnassa. Kouluterveyskyselyn mukaan yläkouluikäisten vastaajien noin 10 prosenttiyksikön lasku ilmaistussa tyytyväisyydessä elämään on merkillepantavaa. Myös ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien osalta on suunta hienoisessa laskussa, kun taas alakouluikäisten ja lukiovastaajien koettu tyytyväisyys elämään on lievästi noususuuntainen. Kouluterveyskyselyn mukaan alakouluikäisten vastaajien kahden viimeisen viikon aikana koetut mielialaan liittyvät ongelmat ovat laskusuunnassa koronavuoden 2021 kyselystä. Kouluterveyskyselyn mukaan yläkoululaisten sekä ammattioppilaitoksessa opiskelevien nuorten kokemus kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta on lisääntynyt, lukio-opiskelijoilla kokemus ahdistuneisuudesta on kääntynyt laskusuuntaan. Noin 40 % yläkoululaisista ja lukiolaisista vastaajista ei ole saanut tarvitsemaansa apua psykologilta tai kuraattorilta, ja kuraattoripalveluiden osalta niiden osuus, jotka eivät koe saaneensa tarvitsemaansa apua, on noususuunnassa kaikissa vastaajaryhmissä. Lukiolaisista vastaajista yhä harvempi kokee, ettei ole saanut tarvitsemaansa apua kouluterveydenhoitajalta.
--	--	---	------------------	--

Teema-alueessa (terveys) tapahtuneet merkittävimmät muutokset tilastotiedon perusteella:

- Oman terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi kokevien osuus on laskusuunnassa muilla vastaajaryhmillä yläkouluikäisiä lukuun ottamatta, joilla kasvusuunta hidastunut.
- Yhä useampi lapsi ja nuori ei syö arkiaamuisin aamupalaa.
- Sähkösavukkeiden päivittäinen käyttö on lisääntynyt huomattavasti.
- Liikuntasuositusten mukaan liikkuvien osuus on pysynyt kutakuinkin saman tasoisena kouluterveyskyselyn vastaajaryhmissä, ja aikuisten terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuudet ovat hienoisessa laskussa lukuun ottamatta 75 vuotta täyttäneitä.
- Koulu Personal Trainer –valmennukseen osallistujista 90,5 % kasvatti viikoittaista liikunta-aktiivisuuttaan ja 9,5 % määrä pysyi samana.
- Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilaston mukaan lihavien osuus aikuisväestössä on kasvanut.
- Lasten ja nuorten lihavuuden yleisyys laskusuuntainen (tieto vuodelta 2022).
- Lähes neljännes yläkoululaisista sekä ammattioppilaitoksessa opiskelevista nuorista kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, lukio-opiskelijoilla kokemus ahdistuneisuudesta on kääntynyt laskusuuntaan.
- Opiskeluhuollon psykologi-, koulukuraattori- ja terveydenhoitajapalveluista apua saaneiden osuuksissa vaihtelua kouluterveyskyselyn eri vastaajaryhmissä. Noin 40 % yläkoululaisista ja lukiolaisista vastaajista ei ole saanut tarvitsemaansa apua psykologilta tai kuraattorilta. Lukiolaisten vastaajien kokemus kouluterveydenhoitajan palveluista on parantunut huomattavasti.

Onnistumiset:

- Luonto- ja lähiliikuntamahdollisuuksia lisätty.
- Vastuullisuus- ja ilmastotyöhön panostettu.
- Neljällä koululla kouluruokadiplomi.
- Harrastamisen Lohjan mallin kehittämisohjelma hyväksytty.
- Koulu Personal Trainer –palvelun vaikutukset toisella asteella opiskelevien liikunta-aktiivisuuteen.
- Lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän päihdetyön strategia hyväksyttiin osaksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa 17.8.2023.
- Arkiluonnon merkitys hyvinvoinnin lähteenä -suunnitelma.

Panostettava erityisesti:

- Yhteisöllisen opiskeluhooltotyön vahvistamiseen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa
- Opiskeluhooltosuunnitelman toteutumisen seuranta lasten ja nuorten näkemykset huomioiden
- Mielenterveystalon kouluyhteisö-sivuston näkyvyyden vahvistaminen viestinnällisesti
- Lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän päihdetyön strategian toteuttaminen ja seuranta
- Harrastamisen Lohjan mallin kehittämisohjelman toteuttaminen ja seuranta
- Liikuntaneuvonnan mahdollistaminen kaikille ikäryhmille varmistamalla riittävä resurssointi liikuntaneuvontaan.
- Jokaisella koululla vuoden 2025 loppuun mennessä kouluruokadiplomi.

3.7 OSALLISUUS

LAAJA HYVINVOINTISUUNNITELMA OSALLISUUS Vahvistetaan kuntalaisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta niin arjessa kuin päätöksenteossa.				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Viestintä on asukaslähtöistä ja vuorovaikutteista	Huomioidaan eri kohderyhmien tiedontarpeet, tiedon oikea-aikaisuus, ymmärrettävyys sekä	Viestinnän kehittämistoimet		Palautteenantomahdollisuus on kaupungin verkkosivuilla sekä virallisissa sosiaalisen median kanavissa Selvityksen alla on digitaalisen työkalun hankinta, joka mahdollistaisi entistä vuorovaikutteisemmän tavan käydä

	palautteen antomahdollisuus		käynnissä	keskustelua kuntalaisten kanssa ja hyödyntää asukkaiden alueellista tuntemusta tiedottamisen tukena. Tärkeimmistä aiheista tiedotetaan myös aluetoimikuntia ja kirjastoja, jotka voivat välittää viestiä paikallisesti esimerkiksi ilmoitustaulujen avulla. Parhaillaan pohditaan muita ratkaisuja saavuttaa heidät, jotka eivät seuraa kaupungin kanavia tai paikallismedia. Kaupungin viestintästrategia on parhaillaan valmistelussa.
Palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa	Huomioidaan tiedonsaannin saavutettavuus ja palvelujen esteettömyys ja yhdenvertainen saavutettavuus kaikki väestöryhmät huomioon ottaen	Tehdyt kehitystoimet Esteettömyyskartoitusten tulokset	käynnissä	Kaupungin verkkosivuille lisätty mahdollisuus kääntää sisältö 10 eri kielelle. Äänipalvelu lukee sisällöt myös käännetyllä kielellä. Sosiaalisen median sisältö julkaistaan lähtökohtaisesti sekä suomeksi että ruotsiksi. Verkkosivujen ja visuaalisten materiaalien saavutettavuutta kehitetään jatkuvasti. Saavutettavuusohjeistus on työn alla. Kaupungintalon kokoustiloihin syksystä 2023 alkaen esteetön kulkumahdollisuus myös iltaisin. Vammaisneuvoston aloitteesta syksyllä 2023 järjestetty Esteettömyysteko-kilpailu nosti esille esteettömyyden merkitystä kaikkien väestöryhmien näkökulmasta.
	Tarjotaan monipuolisia kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluja ja -tapahtumia kaikille väestöryhmille	Palvelujen ja tapahtumien määrä	käynnissä	Lohjan kaupunki järjestää vuosittain kävijöille maksuttomia tapahtumia kuten Lohjan Järvijuhannus, Tapahtumien ilta, Lohjan joulunavaus, itsenäisyysjuhla ja Menneen ajan joulumarkkinat. Maksuttomuutta tukevat myös mm. Lohjan kaupunginkirjaston, Lohjan Museon ja Lohjan kaupunginorkesterin vuosittaiset maksuttomat tapahtumat.
	Mahdollistetaan kulttuuri- ja vapaa-ajan	Ilmaisten palvelujen käyttäjämäärä		Lohjalla on käytössä valtakunnallinen Kaikukortti-malli, joka mahdollistaa vähävaraisten osallistumisen kulttuuriin ja

	palvelujen käyttö myös vähävaraisille kuntalaisille	Myönnetyt avustukset harrastustoiminnan tukemiseen	käynnissä	liikuntaan maksutta. Kaikukorttia jakavat sosiaali- ja terveysalan tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijat omille asiakkailleen tarpeen mukaan. 13.8.2024 voimassa olevia Kaikukortteja on 407 kappaletta, Kaikukorttia on käytetty yhteensä 345 kertaa ja voimassa olevien Kaikukorttien käyttöaste on 16,9 %. Vähävaraisten lasten ja nuorten harrastustoimintaa on tuettu Pirjo Mattilan rahaston ja Lohjan Liikuntakeskus Oy:n Valmiina Liikkumaan -projektin avustuksilla. Maksuttomia harrastusmahdollisuuksia on tarjottu lapsille ja nuorille myös Harrastamisen Lohjan mallin hankkeesta ja Opetushallituksen koulujen kerhotoiminnan avustuksella. Kaikille ikäryhmille avoimia kulttuuri- ja vapaa-ajan tapahtumia on ollut normaalia runsaammin Lohja 700 - juhluvuoden ansiosta.
Palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa	Lisätään palvelujen saavutettavuutta digitaalisten palvelujen avulla		käynnissä	Kaupungin verkkosivuille lisätty mahdollisuus kääntää sisältö 10 eri kielelle. Äänipalvelu lukee sisällöt myös käännetyllä kielellä. Verkkosivujen ja visuaalisten materiaalien saavutettavuutta kehitetään jatkuvasti. Saavutettavuusohjeistus on työn alla.
	Kehitetään joukkoliikennettä tukemaan liikkumista kunnan sisällä sekä kehyskuntiin	Joukkoliikenteen kehittämistoimet	käynnissä	Lohjan kaupungin joukkoliikennepalvelut uudistuivat 3.6.2024 alkaen. Lohjan sisäisten vuorojen määrä parani huomattavasti. Uudistus helpottaa liikkumista myös koko Länsi-Uudenmaan alueella. Palveluliikenteen aikataulut uudistuivat 3.6.2024 alkaen. Uudistuksen myötä aikatauluja selkeytettiin käyttäjäystävällisyyden parantamiseksi.

				Vesitaksireitti Aurlahdesta Ollisaareen kesällä 2024.
Kuntalaisten osallisuus päätöksentekoon vahvistuu	Pidetään yllä rakenteita, jotka tukevat ja mahdollistavat kuntalaisten osallistumisen oman elinympäristönsä kehittämiseen ja kunnan päätöksentekoon	Vartti- ja nuorisovaltuuston sekä vammais- ja vanhusneuvoston toiminta on aktiivista ja osallisuutta tukevaa Osallistavien työpajojen, kuntalaiskyselyiden yms. määrä	käynnissä	Vammais- ja vanhusneuvoston edustajat ovat omien kokoustensa lisäksi osallistuneet aktiivisesti mm. Esteettömyysteko-kilpailun ja useiden juhlatilaisuuksien järjestämiseen sekä osallistuneet kaupungin eri toimialojen järjestämiin työpajoihin. Vartti- ja nuorisovaltuusto ovat osallistuneet aktiivisesti elinympäristönsä kehittämiseen ja päätöksentekoon mm. aloitteilla, osallistuvan budjetoinnin prosessin eri vaiheissa ja erilaisissa tilaisuuksissa, mm. Nuorten vaikuttajapäivä toteutui ensimmäisen kerran keväällä 2024. Lasten ja nuorten osallisuusrakenteita kehitetään yhdessä lasten ja nuorten kanssa osana lapsiystävällinen kunta -työtä. Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen päätöksistä aloitettiin tekemään uutisia suoraan kuntalaisille. Tavoitteena laajentaa myös lautakuntiin ja muihin toimielimiin jatkossa. Hyvinvointia yhdessä kyläiltoja on järjestetty ympäri Lohjan reuna-alueita syksyn 2023 ja kevään 2024 aikana yhteensä 8. Kyläiltojen tavoitteena oli vahvistaa kuntalaisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta niin arjessa kuin päätöksenteossa. Kaupunkirakenne-toimialan Grand Tour 2024 aluekiertueen 8 tapahtumaa toteutettiin keväällä 2024. Kiertueen tavoitteena oli tuoda kaupungin toimintaa lähemmäksi alueiden asukkaita ja antaa asukkaille mahdollisuuksia osallistua kaupungin kehittämiseen

				11/2023 järjestettiin koko Lohjan yhteinen vanhempainilta Kiusaaminen Stop! vanhempien osallisuutta kiusaamiseen puuttumiseen vahvistavana. Kaavaillat asukkaiden vaikuttamismahdollisuutena kaavoitukseen. Lohja 2050 lasten silmin – kaavoituksen osallisuushanke toteutettiin yhteistyössä Muijaan koulun kanssa 2023 syksyllä ja 2024 keväällä. Yhteensä kuusi työpajaa 4. -luokkalaisille.
	Luodaan päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista (EVA) Lohjan malli ja tehdään sen käyttöönotosta merkittävässä päätöksentekoprosesseissa valtuustopäätös	Lohjan EVA malli tehty Valtuustopäätös EVAuksen käyttöönotosta tehty	käynnissä	Lohjan EVA mallia on työstetty kaupungin johtoryhmän nimeämässä monialaisessa työryhmässä. Mallin arviointiprosessi on parhaillaan käynnissä ja malli on tulossa kaupunginvaltuustoon päätettäväksi syksyllä 2024.
	Vahvistetaan henkilöstön osaamista päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista säännöllisillä koulutuksilla	Koulutusten lukumäärä / vuosi. Toteutuneiden ennakkoarvioinnin arviointien määrä merkittävien päätöksentekoprosessien yhteydessä / vuosi	käynnissä	Lohjan kaupungin perehdytysohjelma lapsen oikeuksista sisältää Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi verkkokoulutuksen. Koulutuksiin osallistumista seurataan osana lapsiystävällinen kunta -työtä. 6/2024 mennessä 14 osallistujaa. Vuonna 2023 tehty kaksi lapsivaikutusten arviointia sivistyspalveluissa.
	Toteutetaan osallistuvan budjetoinnin kokeilu ja tehdään suunnitelma jatkosta	Osallistuvan budjetoinnin kokeilu ja jatkosuunnitelma tehty	käynnissä	Osallistuvan budjetoinnin kokeilu tehtiin keväällä 2023, budjetti 20 000 euroa. Osallistuva budjetointi vuodelle 2024 toteutettiin keväällä. Budjetti 50 000 euroa. Teemana lasten ja nuorten hyvinvointi ja vapaa-aika.

--	--	--	--	--

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA OSALLISUUS Lapsen oikeudet kunnassa toteutuvat sekä lasten ja nuorten osallisuus hyvään ja onnelliseen elämään turvataan.				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Lasten ja nuorten mahdollisuudet osallistua palveluiden ja toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen vahvistuvat Lasten ja nuorten mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin ja	Lasten ja nuorten osallisuus turvataan rakenteissa Lasten ja nuorten kanssa toimivien osallistavaa työtä vahvistetaan Lapsivaikutusten arviointi otetaan suunnitelmallisesti ja systemaattisesti käyttöön osana lapsiystävällinen kunta -työtä Hyödynnämme lasten ja nuorten asiantuntijuutta aikuisten osaamisen ja	Toteutuneet lapsivaikutusten arvioinnit Huoltajien ja oppilaiden vaikutusmahdollisuudet (TEA-viisari) Koulutuksiin osallistumisen seuranta (kansallisen lapsistrategian koulutusohjelma) Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit -tyytyväisyys elämään	käynnissä	Merkittävässä päätöksissä lapsivaikutusten arviointi toteutui murto-osassa. Vuoden 2023 ja 2024 alun päätöksiä tarkastellessa arviointeja sivistyspalveluissa kaksi. Valmistelussa oleva viestintästrategia huomioi lapset, nuoret ja lapsiperheet. Nuorisotyössä on oma viestintäsuunnitelma, joka ohjaa sisäistä ja ulkoista viestintää nuorisotyössä. Keväällä 2024 on käynnistynyt nuorisovaltuuston, Nuori Lohjan ja viestinnän yhteistyö nuoret saavuttavan viestinnän kehittämiseksi. Osallistuvan budjetoinnin prosessia kehitetty yhdessä aluetoimikuntien ja nuorisovaltuuston kanssa. Osana lapsiystävällinen kunta-kehittämistyötä on kartoitettu ja kokeiltu lasten ja nuorten osallisuutta ja osallistumista mahdollistavia toimintatapoja yhdenvertaisuusperiaatteella. Osallisuusrakenteiden kehittäminen etenee lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelman toimenpitein suunnitelmakauden aikana.

saada tietoa palveluista ja päätöksistä lisääntyvät (niin kuntatasolla kuin omissa kasvuympäristöissään).	ymmärryksen lisäämiseksi.	-kokemus kuulumisesta johonkin itselleen tärkeään ryhmään -kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä -vähintään yhtenä päivänä viikossa harrastavat		TEA-viisarin tiedonkeruun mukaan huoltajien vaikutusmahdollisuudet ovat lisääntyneet koronavuoden tiedonkeruusta, myös oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksissa suunta vahvistuva. Kansallisen lapsistrategian verkkokoulutuskokonaisuuteen on kirjattu Populukseen yhteensä 320 osallistumista 6/2024 mennessä). Kokemus kuulumisesta itselleen tärkeään ryhmään on heikentynyt yläkouluikäisten ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien kokemana, lukiossa opiskelevien osalta suunta on toinen. Alakouluikäisten kokemus kuulumisesta luokkayhteisöön on vahvistunut samoin kuin lukiossa opiskelevilla, yläkouluikäillä ei suurta muutosta aiempaan tiedonkeruuseen. Vähintään yhtenä päivänä viikossa harrastavien prosentuaalinen osuus on kokonaisuudessaan pysynyt samalla tasolla, noin 90 % harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa. Harrastamisen Lohjan mallin ryhmiä oli lukuvuonna 2023–2024 yhteensä 70, mukana 780 osallistujaa viikoittain. Ryhmien täyttöaste on noussut 80 %:iin.
---	----------------------------------	---	--	--

Teema-alueessa (osallisuus) tapahtuneet merkittävimmät muutokset tilastotiedon perusteella:

- Kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9.luokkalaisten vastaajien noin 10 prosenttiyksikön lasku ilmaistussa tyytyväisyydessä elämään on merkillepantavaa, erityisesti tarkasteltuna muihin samansuuntaista kehitystä indikoiviin kouluterveyskyselyn kysymyksiin (kokemus yksinäisyydestä, koulukiusaamisesta, terveydentilasta ja ahdistuneisuudesta). Alakouluikäisten ja toisella asteella opiskelevien koettu tyytyväisyys elämään on pysynyt samalla tasolla/ on lievästi noususuuntainen.

Onnistumiset

- Kaupungin verkkosivut saavutettavissa kymmenellä eri kielellä.
- Joukkoliikenneuudistus.
- Osallistuvan budjetoinnin kokeilu ja käyttöönotto tehty.
- Verkkokoulutukset lapsen oikeuksista käynnistyneet osana Lohjan kaupungin perehdytysohjelmaa.
- Järjestetty kuntalaisten osallisuutta edistäviä tilaisuuksia (mm. sivistyspalveluiden Hyvinvointia yhdessä -kyläillat ja kaupunkirakenteen Grand Tourit).
- Lohja 2050 yleiskaavaan osallistettu Muijalan koululla 4.-luokkalaiset kuudessa työpajassa – Lohja 2050 lasten silmin.
- Harrastamisen Lohjan malli on lisännyt lasten mahdollisuuksia vaikuttaa koulupäivän yhteydessä toteutuviin harrastuksiin. Harrastamisryhmät tavoittivat lukuvuonna 2023–2024 noin 400 lasta, joilla ei ennen Lohjan mallin ryhmään pääsyä ollut muuta harrastusta.

Panostettava erityisesti:

- Suunnitelma kuntalaisten osallisuutta edistävien tilaisuuksien järjestämisestä ja siitä viestiminen toiminnan vakiinnuttamiseksi.
- Lohjan ennakkovaikutusten arviointimallin (EVA-mallin) vieminen päätöksentekoon, mallin jalkauttaminen, seuranta ja toteutuneiden arviointien seurannan toimintatavoista sopiminen.
- Osallisuusrakenteiden kehittäminen osana Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelmaa ja sitoutuminen Lapsiystävällinen Kunta-toimintasuunnitelman toteuttamiseen ja seurantaan kaikkien yhteisenä asiana.

3.8 LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA TOIMINTASUUNNITELMA

Lasten oikeuksien edistämiseen asetetuista tavoitteista:

Onnistumiset:

Tavoite 2. Lapset ryhmänä: Lapsivaikutusten arviointeja (LAVAa) toteutetaan kunnassa systemaattisesti

- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tietoperustaisuutta on vahvistettu
 - Lasten ja nuorten oppimisesta ja hyvinvoinnista ajantasaista tietoa tuottavaa tiedonkeruuta on kehitetty 2023–2024 paikallisesti esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa (asiakastyytyväisyyskysely huoltajille) sekä perusopetuksessa (hyvinvointityön vuosikello ja paikalliset hyvinvointikyselyt, hyvinvointikysely perusopetuksen oppilaiden huoltajille)
- Lapsivaikutusten arviointi osa ennakkovaikutusten arviointia (EVA). Lohjan EVA -malli laadittu keväällä 2024.
 - Tietopohjavarannon suunnittelu on aloitettu. Varanto sisältää tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta ja tavoitteena on, että varanto on avoin lasten ja nuorten parissa toimiville tietoperustaisen päätöksenteon ja toimintaympäristöjen kehittämisen tueksi.

Panostettavaa erityisesti:

Tavoite 1. Kaikkien kunnan toimijoiden sitoutuminen lapsiystävällisen kunta toimintasuunnitelman tavoitteisiin.

- Lapsiystävällinen kunta tavoitteiden sisällyttäminen kunnan asiakirjoihin

Tavoite 2. Lapset ryhmänä: Lapsivaikutusten arviointeja (LAVAa) toteutetaan kunnassa systemaattisesti

- Lapsivaikutusten arvioinnin toteuttamisten vahvistaminen, systematisoiminen ja tilastointi

3. KULTTUURIHYVINVOINTISUUNNITELMA

Kaupunginhallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto on marraskuussa 2023 vahvistanut kulttuurihyvinvointisuunnitelman painopisteiksi vuodelle 2024:

- asukkaiden kulttuurielämyksien tekemisen ja kokemisen mahdollistamisen
- kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden edistämisen
- asukkaiden hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
Kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja kaupunkistrategia tukevat toisiaan.	Kulttuurihyvinvointisuunnitelma toteuttaa Lohjan kaupunkistrategiaa.	valmis	Lohjan kaupungin ensimmäinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma on hyväksytty vuonna 2023.
Kulttuurihyvinvoinnin käsitettä vahvistetaan	Kulttuurihyvinvoinnin tilasta raportoidaan laajassa hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa kattavasti.	ei aloitettu	Ajankohtainen vuoden 2025–2030 hyvinvointisuunnitelmien valmistelussa.
	Kulttuurihyvinvointi huomioidaan ikäkausittaisissa hyvinvointisuunnitelmissa ja –asiakirjoissa.	ei aloitettu	Ajankohtainen vuoden 2025–2030 hyvinvointisuunnitelmien valmistelussa.

Lohjan kulttuuritoimijoille järjestetään vähintään kaksi kertaa vuodessa yhteinen verkostoitumistilaisuus, jossa käsitellään ajankohtaisia asioita.	käynnissä	Keväällä 2024 järjestettiin Lohjan alueen taide- ja kulttuuritoimijoille kiitostapaaminen Lohja700-juhlavuoteen liittyen. Tapaamisessa käsiteltiin lisäksi tulevia tapahtumia. Vastaavia tapaamisia järjestetään säännöllisesti tulevana vuosina. Toimenpide on jatkuva.
Kaikki kulttuurihyvinvointia edistävät ohjelmat ja toiminnot viedään tiedoksi kaupungin luottamushenkilöille ja johtoryhmään, ja niiden toteutumisesta keskustellaan ja niiden toteutuminen arvioidaan.	käynnissä	Kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja sen seuranta on viety tiedoksi luottamushenkilöille ja johtoryhmään. Toimenpide on jatkuva.
TEAViisariin saadaan todellisia mittareita vastaavia vastauksia.	valmis	TEAViisarin vuoden 2023 tiedot ovat ajantasaiset.
Kulttuurihyvinvoinnin osaamista jaetaan toimialan sisällä ja hyödynnetään myös muilla toimialoilla.	valmis	Kulttuuritoimi on edustettuna kaupungin yhteisessä monialaisessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä.
Vahvistetaan kulttuurisen yhteistyön rakenteita erilaisilla hankkeilla. Esimerkkinä Lohja lukee! Lojo läser! –lukemisen edistämisen hanke, joka on perusopetuksen, taiteen perusopetuksen ja kaupunginkirjaston hanke.	käynnissä	Lohjan kaupungin kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta ja sivistyslautakunta ovat hyväksyneet Lohjan lukutaitostrategian kesäkuussa 2024. Lukutaitostrategian valmistelu oli monialaista yhteistyötä.
Kulttuuripolku liitetään osaksi paikallisia varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmia, jolloin Kulttuuripolusta tulee kaikkia opettajia velvoittava. Silloin kaikki lapset saavat tietylle luokka-asteelle suunnatun kulttuuritarjonnan.	käynnissä	Lasten ja nuorten Kulttuuripolkua on alettu päivittämään keväällä 2024. Luonnos Kulttuuripolusta valmistuu alkusyksystä 2024 ja seuraava askel on viedä se päätöksentekoon syksyllä 2024. Tavoitteena on, että ohjelma saataisiin jalkautettua kouluille ennen joulua.
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa sovitaan yhteistyön periaatteista	käynnissä	Kaikukortti-yhteistyö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa on käynnistynyt hyvin. Muista yhteistyön periaatteista ei ole vielä sovittu.

	Sitoudutaan jatkamaan Kaikukortti-toimintaa pitkäjänteisesti sekä noudattamaan Kaikukortti-toimintamallia.	valmis	Kaikukortti hyväksyttiin toistaiseksi voimassa olevaksi toimintamalliksi joulukuussa 2023.
	Selkeytetään Kulttuuripolku-kokonaisuuksia ja lisätään ruotsinkielisiä Kulttuuripolku-sisältöjä sekä Kulttuuripolku-sisältöjä aikuisille ja ikääntyville. Kehitetään virtuaalista Kulttuuripolkua, jolla lisätään alueellisen tasa-arvon toteutumista	käynnissä	Lasten ja nuorten Kulttuuripolkua on alettu päivittämään keväällä 2024. Luonnos Kulttuuripolusta valmistuu alkusyksystä 2024. Luonnoksessa on mukana myös ruotsinkielisiä sisältöjä. Seuraava askel on viedä se päätöksentekoon syksyllä 2024 ja tavoitteena on, että ohjelma saataisiin jalkautettua kouluille ennen joulua.
	Osallistutaan kulttuurihyvinvointia edistäviin hankkeisiin.	käynnissä	Lohjan kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut ovat vuosittain mukana hankkeissa. Esimerkiksi Lohjan kaupunginorkesteri on mukana nuorille suunnatussa Taidetestaajat-hankkeessa ja Lohjan Museolla on käynnissä Samassa veneessä -hanke. Lohjan Museon kaksikielistä kulttuuria ja kulttuuriperintöä elävöittävä hanke Goddag – Hej på dej! -hanke päättyi keväällä 2024. Toimenpide on jatkuva.
	Sitoudutaan varaamaan määrärahaa kulttuurihyvinvointia varten.	ei aloitettu	Lohjan kaupunki ei ole varannut talousarvioissaan määrärahaa kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen.
	Kasvatetaan kulttuuriavustusten budjettia.	valmis	Kulttuuriavustusten määrärahaa korotettiin 50 000 €:lla vuonna 2023.
	Kohdennetaan avustuksia kulttuurihyvinvointia lisääviin hankkeisiin.	valmis	Vuoden 2024 avustusten jakosäännössä on kirkastettu, että avustuksia halutaan myöntää lohjalaisten hyvinvointia edistävään toimintaan. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteita tukeva toiminta katsotaan eduksi.
	Järjestetään kulttuuriavustusinfo vuosittain	valmis	Vuoden 2024 kulttuuriavustusklinikat järjestettiin ajalla 15.2.-7.3.2024

Kulttuurihyvinvointipalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta parannetaan. Niiden avulla lisätään kuntalaisten osallisuutta sekä ehkäistään syrjäytymistä.	Parannetaan kielellistä saavutettavuutta kehittämällä moni- ja selkokielistä viestintää sekä lisäämällä monikielisiä kulttuurisisältöjä	käynnissä	Lohjan kaupungin verkkosivuille on hankittu käännösohjelma, joka kääntää tekstejä automaattisesti kymmenelle kielelle. Lohjan Museon Goddag – Hej på dej! -projekti edistää ruotsinkielisiä ja selkokielistä paikalliskulttuuriin ja -historiaan liittyviä oppimateriaaleja päiväkodeille ja alakouluille. Toimenpide on jatkuva.
	Lisätään kulttuurihyvinvointia tukevaa maksuttomuutta ja edullisuutta.	käynnissä	Yleisen kulttuurin tapahtumat pääsääntöisesti ovat pääsymaksuttomia. Toimenpide on jatkuva.
	Lisätään matalan kynnyksen kulttuuri- ja järjestötiloja kulttuuri- ja taidetoiminnalle.	käynnissä	Kulttuuritoimijoiden ja järjestöjen toimintaa helpottavat tilaratkaisut ovat valmistelussa.
	Sitoudutaan parantamaan kaupungin kulttuuritilojen esteettömyyttä.	ei aloitettu	Toimenpiteitä kulttuuritilojen esteettömyyden edistämiseksi ei ole aloitettu.
	Sitoudutaan alueellista tasa-arvoa lisääviin hankkeisiin ja toimenpiteisiin.	ei aloitettu	Lohjan kaupunki ei ole vuoden 2024 aikana ollut mukana alueellista tasa-arvoa edistävissä hankkeissa.
	Lisätään yhteistyötä maahanmuuttajien kotoutumista edistävien tahojen kanssa	käynnissä	Yleinen kulttuuritoimi tekee runsaasti yhteistyötä maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävän Lohjan Monitoimikeskus ry:n kanssa muun muassa avustusten, Kaikukortti- ja tapahtumatoiminnan sekä ohjausryhmätoiminnan muodossa. Lohjan Maahanmuuttajapalvelut ovat osallistuneet Kaikukortti-toimintaan Kaikukorttien jakajana. Toimenpide on jatkuva.
	Hyvinvointia tuottavien kulttuuripalveluiden kehittämisessä kuullaan Lohjan toimijoita sekä asukkaita. Vähintään kerran valtuustokaudessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä tekee asukkaille hyvinvoinnin eri osa-alueita	käynnissä	Hyvinvointia yhdessä -kyläiltoja järjestettiin syksyllä 2023 ja keväällä 2024. Toimenpide on jatkuva.

	koskevan kyselyn, joka käsittelee myös kulttuurihyvinvointia.		
--	---	--	--

Onnistumiset:

- Lohjan kaupungin ensimmäisen kulttuurihyvinvointisuunnitelman valmistuminen kesällä 2023 oli suurin onnistuminen Lohjan asukkaiden kulttuurihyvinvoinnin edistämisen kannalta. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman konkreettisten tavoitteiden ja toimenpiteiden avulla kulttuurihyvinvoinnin edistämistyöstä on tullut järjestelmällisempää.
- Lohjan kaupungin kulttuuriavustusten määrärahaa lisättiin talvella 2023 50 000 €:lla, jolloin avustusmäärärahan summa on noin 80 000 €. Lohjan kaupungin kulttuuriavustusten määräraha on nyt vastaavalla tasolla muihin samankokoisiin kuntiin verrattuna. Lisäksi Lohjan kaupungin kulttuuriavustuksen jakosääntö päivitettiin alkukeväästä 2024, ja siihen kirjattiin, että avustuspäätösten arvioinnissa otetaan huomioon myös kulttuurihyvinvointia edistävät tekijät.
- Lohjan kaupungin lasten ja nuorten Kulttuuripolku-toiminnan kehittäminen aloitettiin keväällä 2024 Lohjan kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden sekä Lohjan Matkailun kanssa. Tavoitteena on saada esiteltyä uusi Kulttuuripolku-tarjotin kouluille ennen joulua 2024.
- Kaikukortti-toiminta saatiin vakiinnutettua määräaikaisesta sopimuksesta toistaiseksi voimassa olevaksi sopimukseksi talvella 2023. Lisäksi keväällä 2024 Kaikukortti-toimintaan saatiin mukaan uusia jakajia ja kohteita.
- Lohjan kaupungin TEAViisari-mittareita on saatu nostettua kaikkien pääotsikoiden osalta: sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, osallisuus ja muut ydintoiminnot.

Panostettava erityisesti:

- Matalan kynnyksen kulttuuri- ja järjestötilojen lisääminen lähivuosina
- Kulttuuritilojen esteettömyyden parantaminen
- Kulttuuri- ja taidepalveluiden alueellisen tasa-arvon lisääminen

4. LOHJAN LIIKUNTAOHJELMA

Kaupunginhallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto on joulukuussa 2023 vahvistanut liikuntaohjelman painopisteiksi vuodelle 2024:

- uimahalli- ja jäähalliratkaisujen saamisen päätöksentekoon.
- Ollisaaren retkeilymahdollisuuksien kehittämisen ja tunnettavuuden lisäämisen.
- resurssien varaamisen liikuntaneuvojan rekrytointiin.
- sosiaalisen median osaamisen ja seuraajien kasvattamisen, erityisenä painopistealueena terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat lapset ja nuoret.

4.1 LIIKUNTAYMPÄRISTÖ

LIIKUNTAYMPÄRISTÖ				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILA	SEURANTA Syksy 2023 – Kevät 2024
VASTUULLISUUS huomioidaan aikaisempaa paremmin Lohjan Liikuntakeskus Oy:n toiminnoissa	Kemikaali- ja polttoainehankinnoissa huomioidaan ympäristöystävällisyys	Hankintaohjeiden noudattaminen	käynnissä	Kalustoa päivitettäessä huomioidaan vähäpäästöisyys, siivouskemikaaleissa huomioidaan ympäristöystävällisyys.
	Liikuntapaikkojen kunnossapitoon tarvittavien koneiden ja laitteiden hankinnoissa painotettu	Hankintaohjeiden noudattaminen Kulutuslukemat	käynnissä	Kulutuslukemia seurataan aktiivisesti ja niiden pohjalta tehdään tarvittavia toimenpiteitä.

	elinkaariajattelua ja uusiutuvia energianlähteitä käyttäviä vaihtoehtoja			
	Henkilöstöä koulutetaan energian-, veden- ja materiaalikulutuksen sekä jätteenmuodostuksen ja haitallisten päästöjen vähentämiseksi	Koulutuspäivien määrä	käynnissä	Osa henkilöstöstä koulutettu
	Materiaaleja ja koneita kierrätetään		käynnissä	Materiaalia, laitteita ja koneita kierrätetty.
Lohjan Liikuntakeskus Oy:ssä on käytössä kestävän kehityksen suunnitelma	Laaditaan YK:n kestävän kehityksen päämäärien (sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristönäkökulmat) mukaisten tavoitteiden mukainen suunnitelma liikuntaolosuhteiden ja -palvelujen kehittämiseksi	Suunnitelman valmiusaste	ei aloitettu	
Lohjalla on houkutteleva uimahalli	Tehdään päätös uimahallin tulevaisuudesta. Joko vanhan uimahallin peruskorjaus ja laajennus tai uudisrakennus	Päätöksenteon vaiheet	valmis	Tehdään uusi. Suunnittelu master plan-vaiheessa (Kevät 2024)
Lohjalla on turvallinen ja energiatehokas jäähalli	Tehdään päätös jäähallin tulevaisuudesta. Joko vanhan jäähallin peruskorjaus ja laajennus tai uudisrakennus	Päätöksenteon vaiheet	valmis	Tehdään uusi. Suunnittelu master plan-vaiheessa (Kevät 2024)
Lohjalla on laadukkaat jalkapallon ja yleisurheilun talviharjoittelumahdollisuudet	Rakennetaan yhdessä Kisakallion urheiluopiston kanssa monitoimihalli	Päätöksenteon vaiheet	valmis	Luontoselvityksen teko kevät-syky 2024
Esteettömyys huomioidaan liikuntapaikkarakentamisessa	Suunnittelussa huomioidaan erilaiset käyttäjäryhmät ja niiden tarpeet	Esteettömyydelle asetettujen kriteerien	käynnissä	Ko. ryhmät huomioidaan suunnittelun edetessä ko. vaiheeseen.

	osallistaen vammais- ja vanhusneuvostoja	toteutuminen liikuntapaikoilla		
Perinteisten talviliikuntamuotojen (hiihto & luistelu) harrastaminen on mahdollista Lohjalla tulevaisuudessakin	Taimiston liikuntapuistoon rakennetaan tekojää Tekolumiladun edellytyksiä kehitetään (uusi lumitykki, lumen säilöntä jne.)	Liikkujien määrä talviliikuntapaikoilla	käynnissä	Tekojääselvitys tehty. Puistosuunnitelma käynnissä kesä 2024. Tekojään toteutussuunnittelu kesä-syky 2024. Uusi lumitykki hankittu. Lumen säilöntään laadittu suunnitelma. Uuden latukoneen kilpailutus käynnistetty.
Lohjalla on Järvikaupunki-brändin mukainen, yleinen järvenrantasauna	Rakennetaan Haikariin kaavan mahdollistama moderni yleinen rantasauna	Saunan valmiusaste	käynnissä	Kuntalaiskysely tehty 2023 syksy (600 vastausta). Saunan toteutussuunnittelu kesä-syky 2024.
Lohjalaiset liikkuvat enemmän luonnossa	Laaditaan ulkoilureittien nykytilaselvitys ja sen pohjalta ulkoilureittien kehittämissuunnitelma	Kehittämissuunnitelman valmiusaste	käynnissä	Nykytilaselvitys hyväksytty LLK:n hallituksessa 24.4.24. PTS laaditaan yhdessä tekian kanssa.
	Lisätään maastopyöräilyreittien määrää	Osallistujien määrä	käynnissä	Neuvoteltu suunnittelua tarjoavien yritysten kanssa ja osallistettu harrastajia.
	Lohjan Liikuntakeskus Oy järjestää ohjattuja luontoretkeä		käynnissä	Toteutuneet retket soveltavan liikunnan kerholaisille, Kävelykierrokset ja laavujen kierrokset alueellisesti 2023 syksyllä, seniorivaellusretki Karnaistenkorvessa keväällä 2024.
	Lohjan Liikuntakeskus Oy järjestää luontoliikuntatapahtumia		käynnissä	Laavujen kierrokset, UUVIN kanssa kesätahtuma 2024
Ollisaaresta tulee suosittu retkeilykohde	Lohjan Liikuntakeskus Oy kehittää yhteistyötään UUVIn ja Villa Haikarin kanssa	Ollisaaren vuotuiset kävijämäärät	valmis/ käynnissä	UUVIn kanssa toteutetaan yhteisiä tapahtumia (Ollisaaripäivä kesäkuussa 2024).

	Lohjan Liikuntakeskus Oy markkinoi Ollisaarta		käynnissä	Markkinointia tehty säännöllisesti ja yhteistyössä UUVIn kanssa
	Lohjan Liikuntakeskus Oy kehittää kulkuyhteyksiä Ollisaareen yhdessä Lohjan kaupungin kanssa		valmis/ käynnissä	LLK:lla sopimus ulkopuolisen yrityksen kanssa kaupunki- ja vuokraveneistä kaupunkilaisten ja matkailijoiden käyttöön.
Turvallisten pyöräteiden määrä Lohjalla kasvaa.	Lohjan Liikuntakeskus Oy pyrkii vaikuttamaan kaupunkisuunnitteluun pyöräteiden lisäämiseksi	Pyöräteiden kilometrimäärä	ei aloitettu	Yhteistyö kaupunkirakenteen kanssa käynnistämättä
Lohjalaisten palvelutalojen lähistölle rakennetaan lähiliikuntapaikkoja	Lohjan Liikuntakeskus Oy esittää lähiliikuntapaikkoja kaupungin investointiohjelmaan	Lähiliikuntapaikkojen määrä	ei aloitettu	Lähiliikuntapaikkaohjelman tekeminen aloitetaan loppuvuonna 2024.
	Lohjan Liikuntakeskus Oy tekee yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sekä vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa		käynnissä	Yhteistyö käynnistetty
	Laaditaan lähiliikuntapaikkaohjelma.		ei aloitettu	Lähiliikuntapaikkaohjelman tekeminen aloitetaan loppuvuonna 2024.
Lohjalaisten asuinalueiden lähistölle rakennetaan lähiliikuntapaikkoja	Lohjan Liikuntakeskus Oy esittää lähiliikuntapaikkoja kaupungin investointiohjelmaan	Lähiliikuntapaikkojen määrä	ei aloitettu	Lähiliikuntapaikkaohjelman tekeminen aloitetaan loppuvuonna 2024
	Osallistetaan kuntalaisia		käynnissä	Kuntalaisilta kysytty toiveita ja ehdotuksia eri kanavien kautta mm. ulkokuntosalien rakentamiseen
	Laaditaan lähiliikuntapaikkaohjelma		ei aloitettu	Lähiliikuntapaikkaohjelman tekeminen aloitetaan loppuvuonna 2024.

Onnistumiset:

- Uusi lumitykki hankittu. Lumen säilöntään laadittu suunnitelma. Uuden latukoneen kilpailutus valmis.
- Kuntalaiskysely tehty 2023 syksy (600 vastausta).
- Toteutuneet retket soveltavan liikunnan kerholaisille, Kävelykierrokset ja Laavujen kierrokset alueellisesti 2023 syksyllä, Senioriretket keväällä 2024.

Panostettavaa erityisesti:

- Kestävän kehityksen suunnitelman teko. Tarkoitus aloittaa liikuntapaikkapäällikön johdolla lokakuussa 2024
- Järvikaupunki -brändin mukaisen rantasaunan suunnittelu
- Luodaan lohjalaisille enemmän mahdollisuuksia luonnossa liikkumiseen maastopyöräillen
- Lähiliikuntapaikkaohjelman tekeminen. Suunniteltu aloitettavaksi loppuvuonna 2024.

4.2 LIIKUNTAPALVELUT

LIIKUNTAPALVELUT				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TILO	SEURANTA 2023- alkukevät 2024
Lohjalla on saatavilla maksutonta LIIKUNTANEUVONTAA kaikille väestöryhmille	Luodaan yhteistyössä Lohjan kaupungin kanssa lohjalainen liikuntaneuvontamalli	Liikuntaneuvonta-asiakkaiden lukumäärä	käynnissä	Palaveri kouluterveydenhuollon ja kaupungin harrastuskoordinaattorin kanssa liikuntasetelin paremmasta hyödyntämisestä ja tietouden lisäämisestä harrastusmahdollisuuksista.

	Lohjan Liikuntakeskus Oy rekrytoi LIIKUNTANEUVOJAN palvelukseensa		käynnissä	Esitetty Lohjan kaupungin talousarvioon määrärahaa liikuntaneuvojan palkkaamiseksi aikuisten liikuntaneuvontaan.
Lohjalla järjestetään säännöllisesti kaupungin sekä liikuntaseurojen ja -yhdistysten yhteiskokouksen	Lohjan Liikuntakeskus Oy koordinoi vuosittaisen liikuntafoorumin, johon kutsutaan mukaan liikuntaseurojen ja -yhdistysten lisäksi myös sosiaali- ja terveysalan yhdistykset, nuorisoyhdistykset, maahanmuuttajayhdistykset, asukasyhdistykset, ikäihmisten yhdistykset ja kulttuuriseurat	Kokousten ja osallistujien määrä	käynnissä	Ensimmäinen foorumi järjestettiin keväällä 2023, yhteistyössä Lohjan kaupungin kanssa
Lohjalla järjestetään kohdennettuja liikuntamahdollisuuksia liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	Lohjan Liikuntakeskus Oy järjestää yhteistyössä koulujen ja kouluterveydenhuollon kanssa on maksuttomia liikuntavaihtoehtoja lapsille ja nuorille, erityisesti noin 15-vuotiaille, joilla on havaittu tapahtuvan lajista poistumista	Ryhmiä ja osallistujien määrä	käynnissä	Pidetty info-tilaisuus 13.6. kouluterveydenhoitajille, yhteistyössä kaupungin harrastuskoordinaattorin kanssa
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksessa	Lohjan Liikuntakeskus Oy tekee raportin yhteistyössä kaupungin hyvinvointikoordinaattorin kanssa	Vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä	käynnissä	Tiedot kouluterveyskyselystä, avainhenkilönä harrastuskoordinaattori
Mahdollistetaan vammaisten ja pitkäaikaissairaiden liikunnan harrastaminen osana kuntoutusta	Huomioidaan ko. ryhmät liikuntapaikkojen suunnittelussa.	Käyttäjämäärät	käynnissä	Esteettömyys ja apuvälineet liikuntatiloissa, ja palvelutarjonta ryhmäliikunnassa.
	Lohjan Liikuntakeskus Oy tekee yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa		käynnissä	Yhteistyö kouluterveydenhuollon, kuntoutusosaston henkilöstön kanssa

Liikuntaa koskevissa merkittävässä päätöksissä otetaan käyttöön vaikutusten ennakkoarviointi (EVA)	Päätösten valmistelijat ja päättäjät koulutetaan päätösten vaikutusten ennakkoarviointiin.	Koulutettujen määrä	käynnissä	LLK:n henkilöstön koulutus meneillään
	EVA-arviointi otetaan käyttöön Lohjan Liikuntakeskus Oy:n palvelujen suunnittelussa		käynnissä	LLK:n henkilöstön koulutus meneillään
Lohjan Liikuntakeskus Oy:n suorien avustusten kohdentuvuutta ja vaikuttavuutta parannetaan	Lohjan Liikuntakeskus Oy:n avustusjärjestelmä uudistetaan	Uuden järjestelmän arviointi	ei aloitettu	Aloitetaan loppuvuodesta 2024.
Vähävaraisuus ei ole Lohjalla esteenä liikunnan harrastamiselle	Lohjan Liikuntakeskus Oy tarjoaa maksuttomia liikuntapaikkoja ja – palveluita	Hyvinvointikertomus	käynnissä	Lohjalaisilla käytössään lukuisia maksuttomia liikuntapaikkoja-- ja palveluita.
	Huomioidaan omaishoitajat ja hoitovapaalla olevat hinnoittelussa		valmis	Omaishoitajat ja kotihoidon hoitolisää saavat lisätty aleryhmähinnoittelun piiriin.
	Lohjan Liikuntakeskus Oy tekee yhteistyötä LänsiUudenmaan hyvinvointialueen ja Hope ry:n kanssa		käynnissä	VL-avustus, uintivälinekierrätys, yhteiset varainkeruukampanjat.
	Lohjan Liikuntakeskus Oy:n avustusjärjestelmä uudistetaan		ei aloitettu	Aloitetaan loppuvuodesta 2024.
Lohjan kaupungin sisällä toimii poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä	Lohjan Liikuntakeskus Oy toimii aktiivisesti poikkihallinnollinen työryhmän perustamiseksi	Työryhmän kokoontumisten määrä	ei aloitettu	Tarkoitus käynnistää alkuvuonna 2025.
Nettipalvelut uudistetaan	Hankitaan uusi ajanvaraus-, tilanhallinta- ja verkkokauppajärjestelmä	Asiakastytytyväisyys-kysely Tapahtumien määrä	käynnissä	Tarkoitus lanseerata Tennarin avaamisen yhteydessä elokuussa 2024.

Neidonkeidas on Suomen paras uimahalli ohjattujen vesiliikuntaryhmien saralla	Panostetaan ohjatun vesiliikunnan tuotekehitykseen ml. virtuaaliset palvelut	Vesiliikuntaryhmien määrä, viikoittain n. 50 ohjattua ryhmää (v.2023 27 171 osallistujaa (ei sisällä koulujen uimaopetusta), virtuaalijumppanäytöllä 10097 videotointia, eli arviolta 80 000 suoritetta.	käynnissä	Järjestetään ideapäiviä ohjaajille, ja jumppatapahtumia uusien asiakkaiden tavoittamiseksi.
Tapahtumatuotannon yhteistyön laajentaminen	Liikunta- ja vapaa-ajan järjestöjen lisäksi yhteistyötä laajennetaan kulttuuritoimijoiden ja kaupunginosatoimijoiden kanssa	Tapahtumien määrä, joissa LLK Oy on mukana	käynnissä	Meneillään säännölliset kyläierrokset.
Liikuntapalveluita tarjonnassa koko Lohjan alueella alueellisuus huomioiden	Perustetaan etäliikuntaryhmiä	Alueelliseksi luokiteltavien liikuntapalveluiden määrä	ei aloitettu	Käynnistetään syksyllä 2024 uuden liikuntakoordinaattorin rekrytoinnin myötä.
	Tiivistetään yhteistyötä Hiiden opiston, liikuntaseurojen ja yksityisten palveluntarjoajien kanssa		käynnissä	Yhteistyöpalaveri syksyn 2024 tarjonnasta pidetty Hiiden opiston kanssa.

Onnistumiset:

- Yhteistyö kouluterveydenhuollon, kuntoutusosaston henkilöstön kanssa. Syyskuussa 2024 aloitettu LUVNin kanssa palveluketju allasterapian sektorilla
- Omaishoitajat ja kotihoidon hoitolisää saavat on lisätty aleryhmähinnoittelun piiriin
- Toiminnanmuotoina VL-avustus, liikuntavälinekierrätys, yhteiset varainkeruukampanjat

Panostettavaa erityisesti:

- Suorien avustusten kohdentuvuutta ja vaikuttavuutta parannetaan sekä avustusjärjestelmä uudistetaan.

4.3 TALOUS

TALOUS				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT	TIILA	SEURANTA 2023- alkukevät 024
Lohjan Liikuntakeskus Oy:n talous on kestäväällä pohjalla	Vuosittainen toimintakate kattaa vuosittaiset poistot	Vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä	käynnissä /valmis	Tilinpäätös 2024 OK
Lohjan Liikuntakeskus Oy:n liikevaihto kasvaa vuosittain	Lohjan Liikuntakeskus Oy:n taksajärjestelmä uudistetaan	Vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä	ei aloitettu	Tarkoitus käynnistää alkuvuonna 2025.
	Liikuntapaikkojen käyttöastetta kohotetaan		käynnissä	Käyttöaste liikuntatiloissa on kasvanut.
	Luodaan uusia houkuttelevia liikuntapalveluita- ja paikkoja		käynnissä /valmis	Uusia liikuntapaikkoja valmistuu vuosittain.
Luodaan uusia palvelutuotantomalleja	Tarjotaan liikuntaseuroille, yhdistyksille ja yrityksille mahdollisuuksia tuottaa liikuntapalveluita	Kumppanuuksien lukumäärä	käynnissä /valmis	Uusia kumppanuuksia solmittu (esim. Kantarellifrisbee).
Lohjan Liikuntakeskus Oy:n palveluverkko on tarkoituksenmukainen ja alueellisesti kattava	Luodaan kriteeristö ja mittausvälineet	Valmis mittaristo Asiakastyytyväisyys-kyselyt	ei aloitettu	Tarkoitus käynnistää suunnittelu alkuvuonna 2025.

Onnistumiset:

- Tilinpäätös vuodelle 2024 kestäväällä pohjalla
- Käyttöaste liikuntatiloissa on kasvanut vuosittain
- Uusia liikuntapaikkoja on valmistunut vuosittain
- Uusia kumppanuuksia on solmittu (esim. Kantarellifrisbee, Tennarin kuntosali)

4.4 HENKILÖSTÖ

HENKILÖSTÖ				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT		SEURANTA 2023- alkukevät 2024
Turvataan henkilökunnan riittävyys	Lisätään reservihenkilöstön määrää	Sijaisjärjestelyihin kuluva työaika Liikuntapaikkojen aukioloajat Työssäoppijoiden määrä	käynnissä /valmis	Lisätty
	Lisätään vuokratyövoiman käyttöä		käynnissä /valmis	Lisätty
	Tiivistetään yhteistyötä Kisakallion urheiluopiston kanssa		käynnissä /valmis	Useita eri muotoja (esim. yhteinen monitoimihalliprojekti).
Lohjan Liikuntakeskus Oy:n henkilöstön sairauspoissaolot vähenevät vuosittain	Yhteistyön tiivistäminen työterveyshuollon kanssa	Raportointi vuosineljänneksittäin	käynnissä /valmis	Säännölliset tapaamiset ja työpaikkakäynnit.
	Työssäolosta palkitseminen		käynnissä	Neuvottelut henkilöstön edustajan kanssa aloitettu.

	Henkilöstön liikuntamahdollisuuksien lisääminen		käynnissä /valmis	"Liikuntatunti" & sisäiset liikuntatapahtumat & Hupitoimikunnan järjestämät vuorot/kilpailut.
Henkilöstön hyvinvointi	Hupitoimikunnan resurssien turvaaminen		valmis	TA:n yhteydessä turvattu
LLK Oy:n henkilöstön osaamisen vahvistaminen	Liikuntaohjelman perehdytys henkilöstölle	Koulutuspäivien ja referenssikohteiden määrä	valmis	Osastokohtaiset koulutukset pidetty.
	Vuosittaisen koulutussuunnitelman laadinta liikuntaohjelman tavoitteiden pohjalta		käynnissä /valmis	Vuotuiset, yhtiön sisäiset koulutuspäivät.
Henkilöstöllä on mahdollisuus vaikuttaa yhtiön toimintaan	Järjestetään vuosittaiset ryhmäkehityskeskustelut	Toteutetut keskustelut	valmis	Toteutettu vuosittain.
	Hyödyllisistä ideoista palkitaan	Innovaatiopalkintojen määrä	valmis	Yhtiön sisäistä innovaatiopalkintoa jaetaan.
	Yhtiössä otetaan käyttöön whistleblowing-kanava	Palautteen määrä kanavalla	valmis	Otettu käyttöön 1.12.2023.
Tiedottaminen on aktiivista ja avointa	Säännöllisesti julkaistavaan henkilöstötiedotteeseen on kaikilla työntekijöillä mahdollisuus tuottaa sisältöä	Henkilöstötiedotteiden lukumäärä	valmis	"Toimitetaan" johdon assistentin avustuksella ja henkilöstö voi tuottaa omaa sisältöään.
	Osastopalavereja järjestetään säännöllisesti	Osastopalavereiden lukumäärä	valmis	Pidetään säännöllisesti.
	Erilaisia WhatsApp-ryhmiä perustetaan		käynnissä /valmis	Yhtiössä käytössä useita eri WA-ryhmiä. Niin asiallisia kuin viihteellisiäkin.

Onnistumiset:

- "Liikuntatunti" & sisäiset liikuntatapahtumat & Hupitoimikunnan järjestämät vuorot/kilpailut. Epassi otettu käyttöön vuoden 2024 alusta

4.5 VIESTINTÄ, OSALLISTAMINEN JA VUOROVAIKUTUS

VIESTINTÄ, OSALLISTAMINEN JA VUOROVAIKUTUS				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	MITTARIT		SEURANTA 2023- alkukevät 2024
Lohja valitaan Suomen liikkuvimmaksi kunnaksi Kuntaliiton Suomen liikkuvin kunta –kilpailussa	Lohjan Liikuntakeskus Oy osallistuu vuosittain Kuntaliiton Suomen liikkuvin kunta- kilpailuun	Kilpailun tulos	valmis	Osallistuttu vuosittain
Kuntalaiset osallistetaan tehokkaasti	Lohjan Liikuntakeskus Oy:n palautekanava uudistetaan.	Palautteen määrä	ei aloitettu	Aloitetaan loppuvuodesta 2024.
	Sosiaalisen median kanavilla pyydetään kuntalaisten näkemyksiä niin pienistä kuin isoistakin asioista		käynnissä	Sosiaalisen median kautta kysytään kuntalaisilta säännöllisesti erilaisia asioita/toiveita.
Lohjalaisille on mahdollisuus helposti antaa palautetta Lohjan Liikuntakeskus Oy:lle	Lohjan Liikuntakeskus Oy:n palautekanava uudistetaan	Palautteen määrä Reagointiaikojen mittaaminen	ei aloitettu	Aloitetaan loppuvuodesta 2024.
	Palautteeseen reagoidaan nopeasti		käynnissä	Sosiaalisen median kautta tullessiin palautteisiin vastataan mahdollisimman pian, tavoitteena saada chat-palvelu asiakaspalvelun avuksi sekä hyödyntää tulevaisuudessa tekoälyä.

Lohjan Liikuntakeskus Oy:n sosiaalisen median kanavien seuraajamäärä kasvaa 50%	Resurssien varaaminen some-työhön	Seuraajien lukumäärän kehittyminen	käynnissä	Vastuualueita jaettu ja some-kanavien sisällön tuottajia lisätty
	Henkilökunnan kouluttaminen		käynnissä	Järjestetty sisäisiä koulutuksia
	Ammattilaisten hyödyntäminen		valmis /käynnissä	Käytetty ulkopuolisia toimijoita mm. videoiden tekemiseen
Lohjalaiset ovat tietosia kaikista lohjalaisista liikuntamahdollisuuksista	Lohjalaisen liikunnan päivää kehitetään ja järjestetään vuosittain	Harrastajien määrä seuroissa Liikuntapalveluita tarjoavien yritysten määrä ja niiden kävijämäärät	käynnissä /valmis	Uudistunut lohjalaisen liikunnan päivä järjestettiin elokuussa 2023, joka oli toiminnallisempi kuin aikaisempina vuosina ja samalla ajatuksella pidetään myös elokuussa 2024
	Lohjan Liikuntakeskus Oy tuo esille markkinoinnissaan urheiluseuroja ja liikuntapalveluita tarjoavia yrityksiä		käynnissä /valmis	Säännöllisesti eri seurojen erilaista toimintaa on esitelty sosiaalisessa sekä Liikuntakeskuksen nettisivuilla

Onnistumiset:

- Sosiaalisen median kautta kysytään/on kysytty kuntalaisilta säännöllisesti erilaisia asioita/toiveita
- Uudistettu lohjalaisen liikunnan päivä järjestetty elokuussa 2023 ja 2024. Uudistus koettu onnistuneeksi ja tapahtuman jatkokehittelyä jatketaan.

5. LIITTEET